

STRIP ROBBEDOES

Van Piccolo tot Padvinder

YVES CHALAND

Maandblad / Nr. 192 / Losse nummers f6,- / Bfirs. 124

LEX VAN DE OUDEWEETERING

nr. 192 — 19e jaargang, februari 1985

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redactie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).

Uitgevers: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, telex 70042.

Advertentie-exploitatie: Inlichtingen en tarieven: Bureau Nassau, Jan van Nassaustraat 18, 2596 BT Den Haag, telefoon 070-249500. U kunt ook uw advertenties direct inzenden aan de uitgever, Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redactie: Har Brok, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Mat Schifferstein.

Nieuwsredactie: Donald Stroomberg.

Vaste medewerkers: Dick de Boer, Ruud Booms, Jac Drewes, Peter de Raaf, Jan Smet, Bert Smit, René Smulders, Hennie Wesseling.

Vormgeving: Hans Frederiks.

Omslagillustratie: © Dupuis/Yves Chaland.
Kleurscheidingen: Hans Frederiks.

Stripschrift is verkrijgbaar:

- via een lidmaatschap/abonnement à f64,50. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
 - via een abonnement (jan. t/m dec.) à f49,50. (buitenland f59,—).
 - via een CJP-abonnement à f42,75.
 - losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à f6,— Dubbele nummers f8,—.
- Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar. Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Persagentschap Vervoer en Distributie, Klein- Eilandstraat 1, 1070 Brussel, tel. (02) 5240130.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSN 0165-845X.

Druk: Vonk Zeist.

In het tweede deel van het overzichts-artikel over de Robbedoesfiguur neemt Dick de Boer ditmaal **Franquin, Fournier, Broca, Tome & Janry** en **Chaland** onder de loep. Wat hebben zij van de nu 47-jarige piccolo gemaakt? / 3

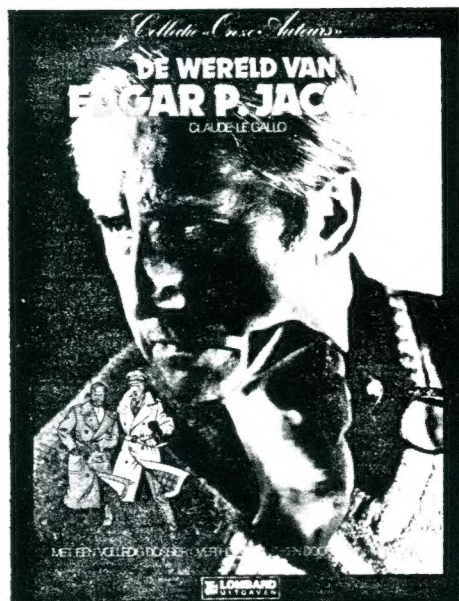
Yves Chaland: 'Volgens mij lijkt iedere stripheld op zijn schepper...'

In de artiestenbar van het Turfschip spraken Har Brok en Hans Frederiks met de in korte tijd zeer bekend geworden tekenaar Yves Chaland. Te midden van knallende kurken spraken zij onder andere over zijn tekenstijl en zijn navolgers. / 13

Lex van de Oudeweetering

Een interview met de 31-jarige Amsterdammer Lex van de Oudeweetering die in 1980 met de voetbalstrip 'Bink bij Ajax' debuteerde in Super-gum. / 17

Het tweede deel in de Lombard-reeks 'Onze Auteur' heeft net als het eerste een van de groten uit de beginperiode van **Kuifje** tot onderwerp: **Edgar P. Jacobs**.

Een kritische beschouwing. / 24

In de zoeker	22
Boeken in 't kort	27
Het Stripschap	32
Postriptum	22
Nieuws	29

Van piccolo tot padvinder

door Dick de Boer

Bij de strip *Robbedoes* denken de meeste lezers direkt aan *Franquin*. Toch is deze strip door een stuk of tien verschillende tekenaars getekend en heeft er een handvol scenaristen aan meegewerkt. Voor een stripfiguur kan zo iets schizofrene situaties opleveren. Hoe hebben Robbedoes en de zijnen zich onder de veranderende omstandigheden gehouden?

In een vorig artikel (1) beschreef ik de avonturen die *Rob-Vel* en *Jijé* Robbedoes, lieten beleven. Bij *Rob-Vel* liet Robbedoes zich kennen als een kwajongen, nieuwsgierig, vaak ijdel, maar goud-eerlijk. Soms wordt hij wel boos en zijn ergste krachtterm is: 'in *Spipsnaam*'. Zijn karaktertrekken worden vaak ingevuld zoals het in het verhaal uitkomt. De ene keer is hij rijk, dan weer arm en dat houdt de spanning erin. De verhalen werden waarschijnlijk van week tot week geplot en hebben steeds onverwachte wendingen.

Bij *Jijé* is dat laatste niet anders. Ook hij neemt niet alle draden weer op. *Jijé* brengt meer mogelijkheden voor het scenario met de introductie van *Kwabbernoot* als tegen-speler. Nu hoeft Robbedoes het avontuur niet meer te zoeken, want *Kwabbernoot* brengt hem wel in penibele situaties. Ook bij *Franquin* zal Robbedoes daar genoeg last van hebben...

Ik hoop dat ik de lezer nu niet te veel ga vervelen, want over André Franquin is al heel wat geschreven. Het beste artikel, dat van Konincks (2), is gelukkig wel uitverkocht, maar ook Duerings (3) en Drewes en Van Eijck (4) geven nuttige informatie. De herdrukken van Franquins verhalen zijn nog volop te krijgen, dus zal ik ze niet echt uitgebreid bespreken.

De eerste *Robbedoes*-tekenaars gezien door Tome & Janry.

Van *Jijé* naar *Franquin*

goede inborst benadrukt, hij vecht hier niet zozeer tegen het onrecht, maar voor de show, net zoals hij vroeger wel filmster wou worden.

Robbedoes' edele kant wordt in deze tijd zelfs wel eens in het bespottelijke getrokken. Zo zit hij in 'De erfenis' een boef achterna met een houten been, Als die struikelt geeft Robbedoes hem twee meter voorsprong en zet dan de achtervolging voort! Robbedoes en Kwabbernoot nemen elkaar in die tijd nog stevig in het ootje, zoals in de verkleedpartij uit de nummers 342-345 (herdrukt in stripschrift special 5). In 'Robbedoes te paard' doen ze zo iets eigenlijk voor het laatst. Kwabbernoot zegt dan: 'Zal je dan nooit eens ernstig worden?', waarop Robbedoes antwoordt: 'Ik hoop

De figuur Kwabbernoot is in deze periode vrij rustig en normaal, zeker vergeleken met zijn clowneske gedrag daarvoor, of met de zenuwinstoringsen die Guust hem later zal bezorgen. Er komen andere mede- en tegenspelers die interessanter zijn zoals de *Graaf van Rommelmegem*, *Wiebeling* en natuurlijk de *Marsupilami*, dat wonderlijke dier dat ons steeds weer verbaast. Robbedoes zelf is weliswaar bijna vervelend braaf, toch is hij geen karakterloze held. Hij is wel degelijk kwaad te krijgen, vooral in twee gevallen. Zeker als zijn vrienden iets

Marsupilami en Marsupilamia

Voor de volledigheid noem ik nog dat *Roba* eind jaren '50 drie Robbedoes-verhalen maakte samen met Franquin en Greg voor de krant *Le Parisien Libéré*. Het zijn aardige

DE NACHT VERSTRIJKT ONGESTOORD.
TEVREDEN GRINNIKT DE
DOODSMAN...

'S MORGENS...

De Doodsman, Fournier

verhalen, maar ze zijn zozeer afgeleid van de hoofdreeks, dat er geen nieuw licht wordt geworpen op onze helden. In de zestiger jaren werd *Guust Flater* de belangrijkste strip van Franquin. In Robbedoes heeft hij niet zoveel zin meer. Het verhaal 'Bravo Brothers' is eigenlijk één lange Guust-gag. Zoals Robbedoes aan het begin van dit verhaal opmerkt, moet Kwabbernoot, die met Guust op het kantoor van Dupuis werkt, Guust's Flaters lijmen, terwijl hij geschapen is voor het avontuur. Geen wonder dat hij pillen slikt tegen de zenuwen. 'Jij bent op die redactie een brompot geworden', zegt Robbedoes tegen hem in 'Hommeles in Rommelmeg'. Dit laatste avontuur dat Franquin, met hulp van Peyo, maakte, is de geniale apotheose van zijn Robbedoes-reeks. De Graaf rekent hier definitief met Zwendel af. Robbedoes zelf, die met hulp van Greg toch weer een belangrijke figuur was geworden, is nu echt verworpen tot toeschouwer, hoezeer hij ook zijn best doet het verhaal bij te sturen.

Zowel de zenuwen van Kwabbernoot als die van Franquin hadden te lijden, zodat het goed was dat een andere tekenaar Robbedoes overnam. Dat werd de Breton *Fournier*, die eerder met de strip *BIZU* de sfeer van zijn geboortestreek op de lezers had overgebracht. Fournier stond voor de heel moeilijke taak de strip voort te zetten. Aan de ene kant sloot hij aan bij Franquin door verder te gaan met figuren als de Graaf en Zwendel, die braaf bij hem inwoont. Ook Wiebeling, de eeuwige schurk, komt terug. Van Robbedoes en Kwabbernoot maakt hij aanvankelijk weer echte helden: Kwabbernoot is weer de avonturier, Robbedoes de vedette die veel waagt.

Aan het eerste verhaal, *De goudmaker*, werkte Franquin nog mee met de Marsupilami, die hij daarna zelf houdt als huisdier. Gelukkig kan Fournier nog over Spip beschikken, al wil die er nog wel eens van

door proberen te gaan.

In 'De Japanse paddestoel' en het daarop aansluitende 'Klontjes voor Doebie' worden als nieuwe figuren de magiër *Itoh Kata* en de criminele organisatie de *Driehoek* geïntroduceerd. Dit avontuur is nogal een spektakelstuk, met name de episode met de trein die dwars door de stad rijdt. Het daarop volgende *Het fopklooster* is heel anders van toon. De personages van de Driehoek, maar ook Robbedoes en Kwabbernoot gedragen zich als kinderen die rovertje spelen in een verlaten gebouw. Fournier is dan duidelijk nog op zoek naar een eigen verhaalstijl en hij past ook de karakters van de hoofdpersonen daarbij aan. Het volgende verhaal, *Tora Torapa*, is aardig geslaagd. Voor de laatste keer gebruikt hij de typisch Franquiniaanse elementen, zoals Zwendel, Wiebeling en de basis van Zwendel. Het toeschrijven van de misdaden aan de Driehoek is hier wel gezocht, maar met de introductie van *Ororea* maakt Fournier de zwakke punten weer goed. Ze inspireert Robbedoes zelfs tot Tarzaniaanse heldendaden.

Hierna volgt 'De amulet van Niokolo-Koba', een vrij ingewikkeld verhaal met een flinke portie magie. Ik vind dat dat Fournier niet van de verplichting ontslaat voor alle gebeurtenissen bevredigende verklaringen te geven. Ook in de volgende twee verhalen lijkt Fournier de dreigende aanwezigheid van een stel boeven genoeg te vinden om geen nadere uitleg schuldig te zijn. Zo langzamerhand worden de verhalen steeds meer geëngageerd. Dit geldt vooral voor de laatste drie albums van Fournier. 'De doodsman' gaat over de kerncentrales in Bretagne, een ontwerp dat ook een andere Bretonse tekenaar, *Auclair*, beroert. Robbedoes en Co. zijn hier meer antihelden. Volgens Itoh Kata zouden ze in hun jeugdige triestheid in de weg kunnen lopen bij het in veiligheid brengen van radioactief materiaal. De karakters worden een beetje bijgevormd, zodat dat inderdaad klopt... Overigens is dit in zekere zin Fourniers beste verhaal, dacht ik zo. De vermenig van magie en realiteit heeft hij hier prachtig uitgebuit.

Nu hij heeft laten zien zo'n originele strip te kunnen maken, had Fournier beter kunnen stoppen. Hij trapt in de val die open staat voor elke tekenaar: hij maakt een strip over een dictatuur. Als nu de hele wereld kennis had genomen van Franquins 'De dictator en de paddestoel', zouden er geen tirannen meer bestaan. Ik betwijfel of Fourniers laatste twee albums 'Kodo de tiran' en 'Geld, smiechten en smokkel', nu wel effect zullen sorteren. Nou ja, laat ik het van de positieve kant bezien: Fournier krijgt het verhaal sluitend en het is af en toe best grappig.

De grote verdienste van Fournier is dat hij Kwabbernoot zijn gevoel voor eigenwaarde heeft teruggegeven. In het laatste avontuur speelt hij bijvoorbeeld redelijk overtuigend de rol van inspecteur van de opium-maffia. Uit de negen albums tezamen komt Robbedoes vooral te voorschijn als een handige padvinder, al laat hij wel eens een steek vallen.

De Kwabberkopter, Broca

(1) DENK AAN: ROBBERDOES EN DE ERFGENAME!

De tekenstijl van Fournier leunde eerst nogal tegen die van Franquin aan, maar haalt het daar natuurlijk niet bij. Door de sfeervolle achtergronden en aardige manier van karikaturiseren zijn, zijn tekeningen toch vaak de moeite waard.

Het was duidelijk dat Fournier niet meer zo geïnspireerd was om Robbedoes te maken. Zijn tempo lag veel te laag naar de smaak van de redactie, die het liefst elke week de titelheld in het blad had. Verschillende bazen van Robbedoes kwamen rond 1980 met nieuwe tekenaars aandragen. Uiteindelijk kregen Broca, Chaland en het koppel Van de Velde (ps. Tome) en Geurts (ps. Janry) een kans.

Voor de lezers van het blad was het heel verwarrend dat de drie series door elkaar werden geplaatst. Na een verhaal van Tome en Janry greep Broca terug op het verhaal dat hij daarvoor had gemaakt! Ook woont Robbedoes bij Broca in een flatje in de stad en Kwabbernoot in een buitenhuis, terwijl ze bij Tome en Janry samen wonen. Als album zijn wel eerst de drie delen verschenen die Nic Broca samen met scenarist Raoul Cauvin maakte. Hoewel ik er veel negatieve geluiden over hoor, wil ik over deze verhalen niet te hard oordelen. Het zijn pretentieloze niemandalletjes met vlotte tekeningen en een eenvoudig scenario, echt iets voor een kinderblad waarin de redactie elke week de titelstrip aanwezig wil zien. Vóór deze verhalen maakte Broca nog met Lloyd een verhaal over de Kwabberkopter.

Met Cauvin wilde hij niet meer teruggrijpen op het verleden, maar toch maakten ze van Kwabbernoot weer de onhandige tegenspeler van Robbedoes en later weer de Knutselaar.

Veel meer is er niet over te zeggen. Broca hield al gauw op met Robbedoes. Met de *Snorkels* zal hij wel meer verdienen. Chaland maakt een andere Robbedoesstrip, bedoeld voor de echte stripliefhebbers. Al eerder maakte hij pastiches van strips die Tillieux en Jijé rond 1950 tekenden. Ook zijn Robbedoesstrip kunnen we zien als een spottende navolging van de verhalen van Franquin, Jijé en tot op zekere hoogte Rob-Vel. Met de laatste twee

Robbedoes en Kwabbernoot, Chaland

heeft Chaland vooral gemeen dat hij iedere week weer lijkt te moeten verzinnen hoe hij onze helden uit de meest onwaarschijnlijke situaties moet halen. Men zegt wel dat Chaland qua tekenstijl vooral door Jijé is beïnvloed, ik vind die toch het meest lijken op die van Franquin in verhalen als *'Er is een tovenaars in Rommelm'*. Hij gebruikt een robot die lijkt op Franquins Radar en zijn Afrika lijkt meer op dat in *'De hoorn van de neushoorn'* dan op dat van Rob-Vel. Wel neemt Chaland weer de Robbedoes-erewet, waarvoor Jijé zich zo inspande, op de hak: Kwabbernoot is te wellevend om een boef aan te geven.

Niet alleen voor kinderen of stripfanaten zijn de strips bedoeld die Tome en Janry maken. Zij grijpen terug op Franquin en gebruiken zijn figuren zoals John Helena, IJzerlijm en vooral de Graaf van Rommelm. Ook gegevens zoals het serum tegen de kou en de oerwouden van Palombië komen terug. Iedere tekenaar na Franquin is natuurlijk door hem beïnvloed, maar Tome en Janry hebben ook gekeken naar een volgende generatie tekenaars, zoals Yann en Conrad.

De karakters van Robbedoes en Kwabbernoot zijn weer vergelijkbaar met die van dertig jaar geleden. Kwabbernoot is weer journalist en ontketent vaak moeilijkheden.

De ongelofelijke Burp, Tome & Janry

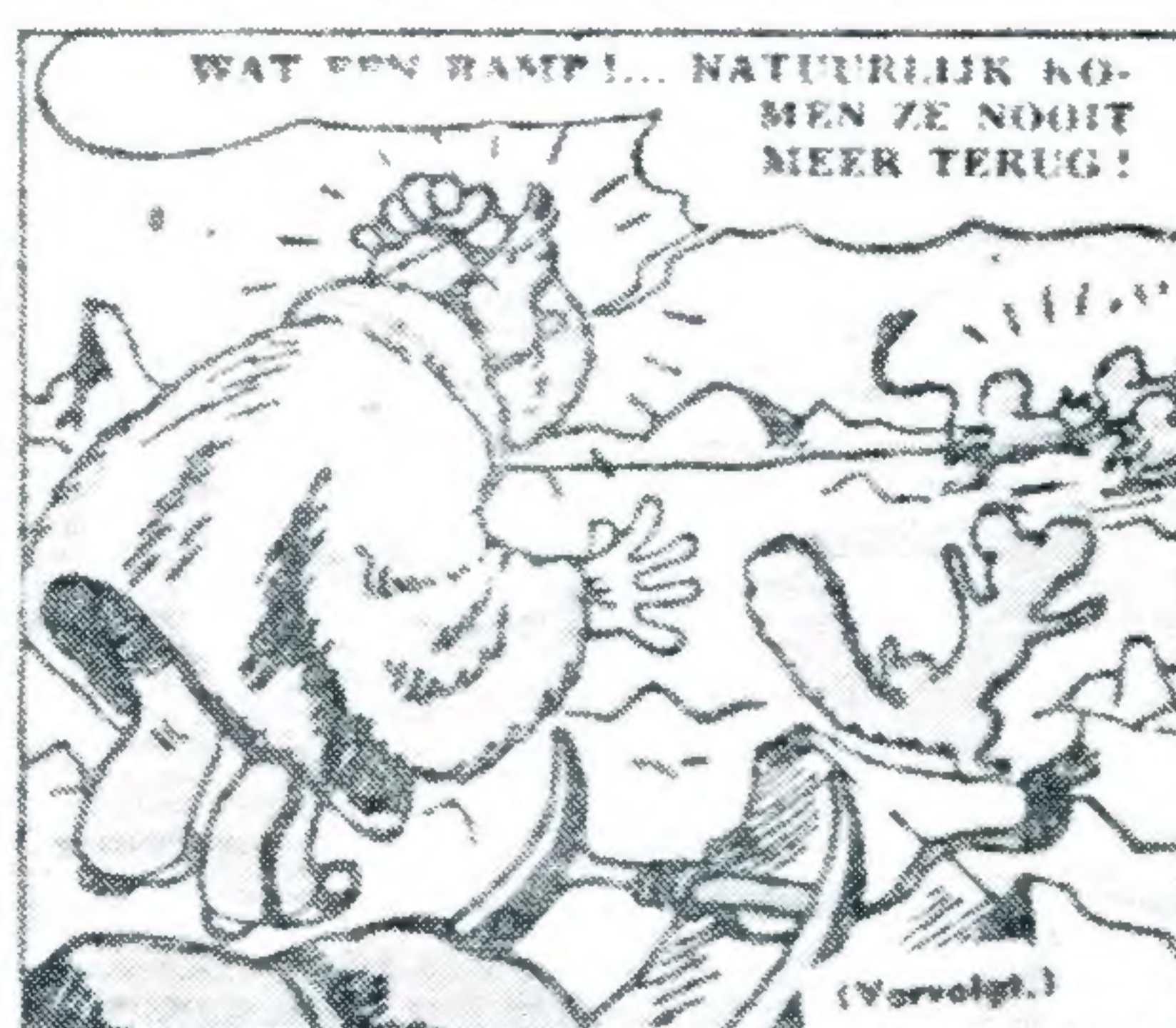
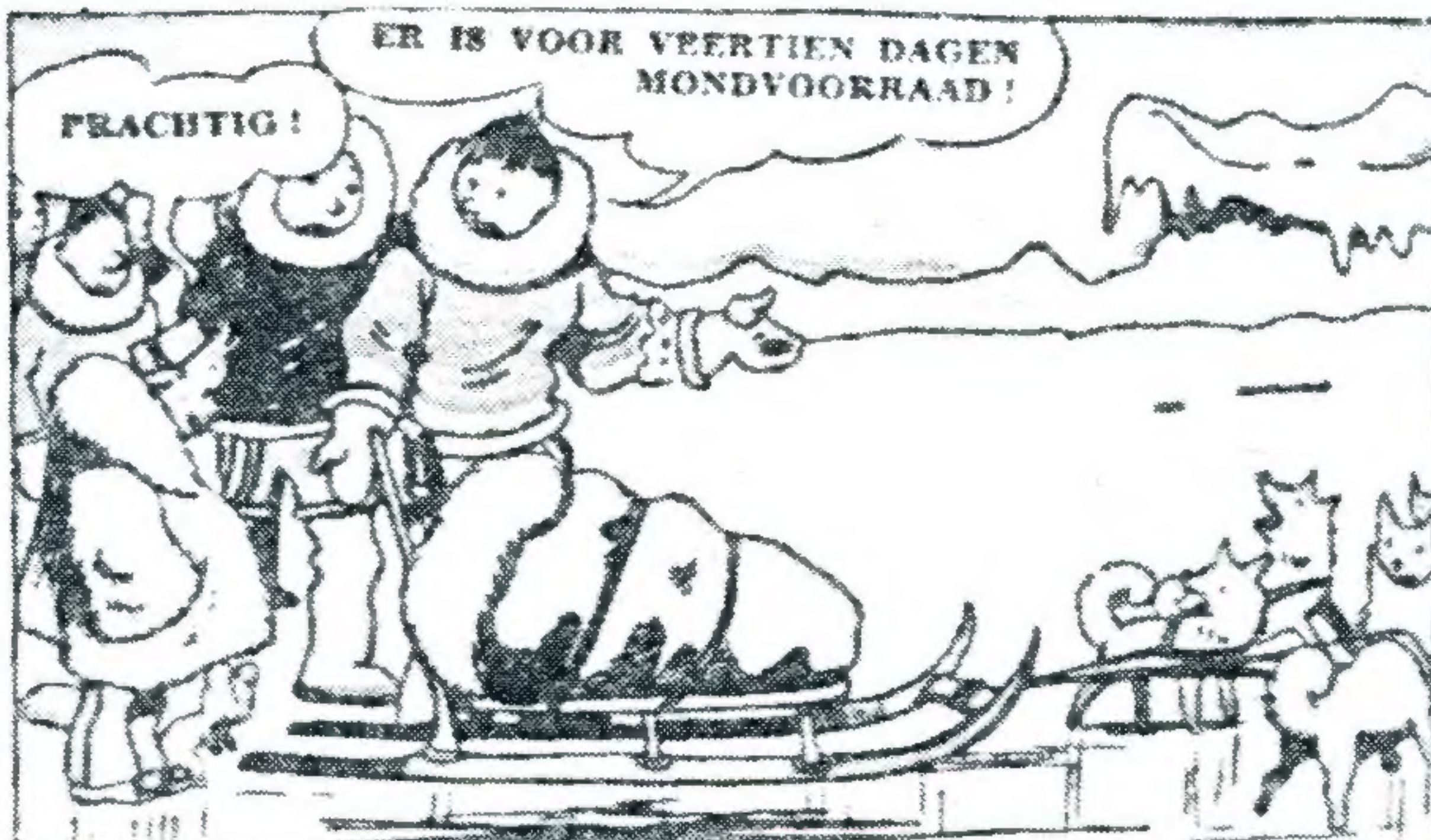
Dan biedt Robbedoes met zijn padvindingsmentaliteit hulp. Vergeleken met andere auteurs heeft Robbedoes de situatie bij Tome en Janry meer onder controle. Overigens geldt dit niet voor de korte verhalen met een zeer satirische inslag, die meestal in Robbedoes Album + verschenen.

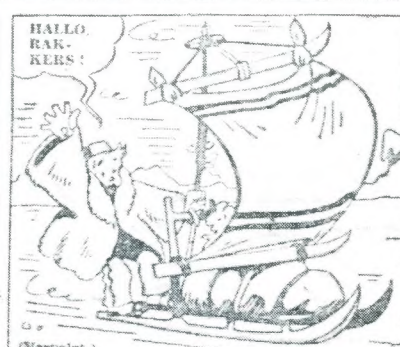
De hele Robbedoes-reeks overziend valt me op dat de Graaf sinds zijn introductie in 1951 niet veel is veranderd. Weliswaar laten Tome en Janry hem een misser maken in *'De ongelofelijke Burp'*, maar na Franquins *'De graaf is verstrooid'* weten we dat zoiets kan gebeuren.

De avonturenverhalen van Tome en Janry zijn nogal ingenieus geconstrueerd. In hun eerste album *'Virus'* zijn de vele ingrediënten tot een aardig geheel samengebracht. In *'Avontuur in Australië'* is het gebruik van magie functioneel in het verhaal, maar ik merkte dat pas bij herlezen. *'Malle Marilyn'*, het volgende album, is goed leesbaar, maar de gebeurtenissen worden er wat te veel aangedikt. Ook in *'De komeet van de tijd'* proberen de auteurs te veel ideeën in een verhaal te proppen.

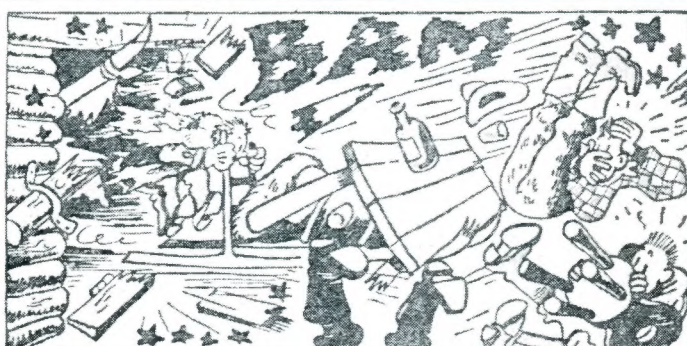
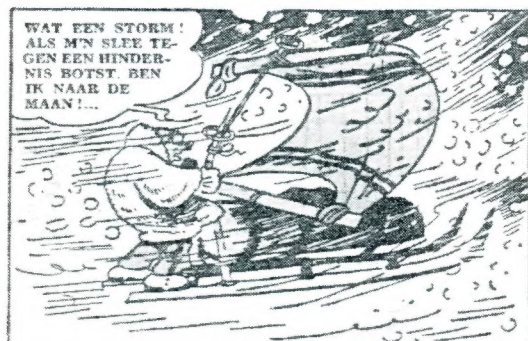
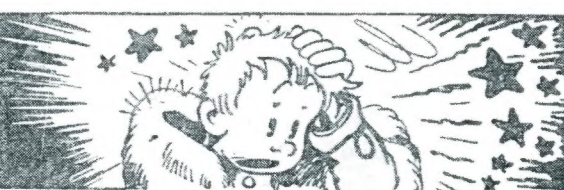
In elk geval hoeven de lezers zich bij Tome en Janry niet te vervelen. En als Robbedoes nog pit in zijn lijf heeft, kan hij nog wel 47 jaar mee!

- (1) D. de Boer, Stripschrift 191 (1985).
- (2) T. Konincks, Stripschrift 22 (1970) p. 8.
- (3) R. Duerings, Stripschrift 66 (1974) p. 4.
- (4) J. Drewes en R. van Eijck, in: De F van Flater, Stripschrift Special 5, Vonk, Zeist (1982), p. 25.

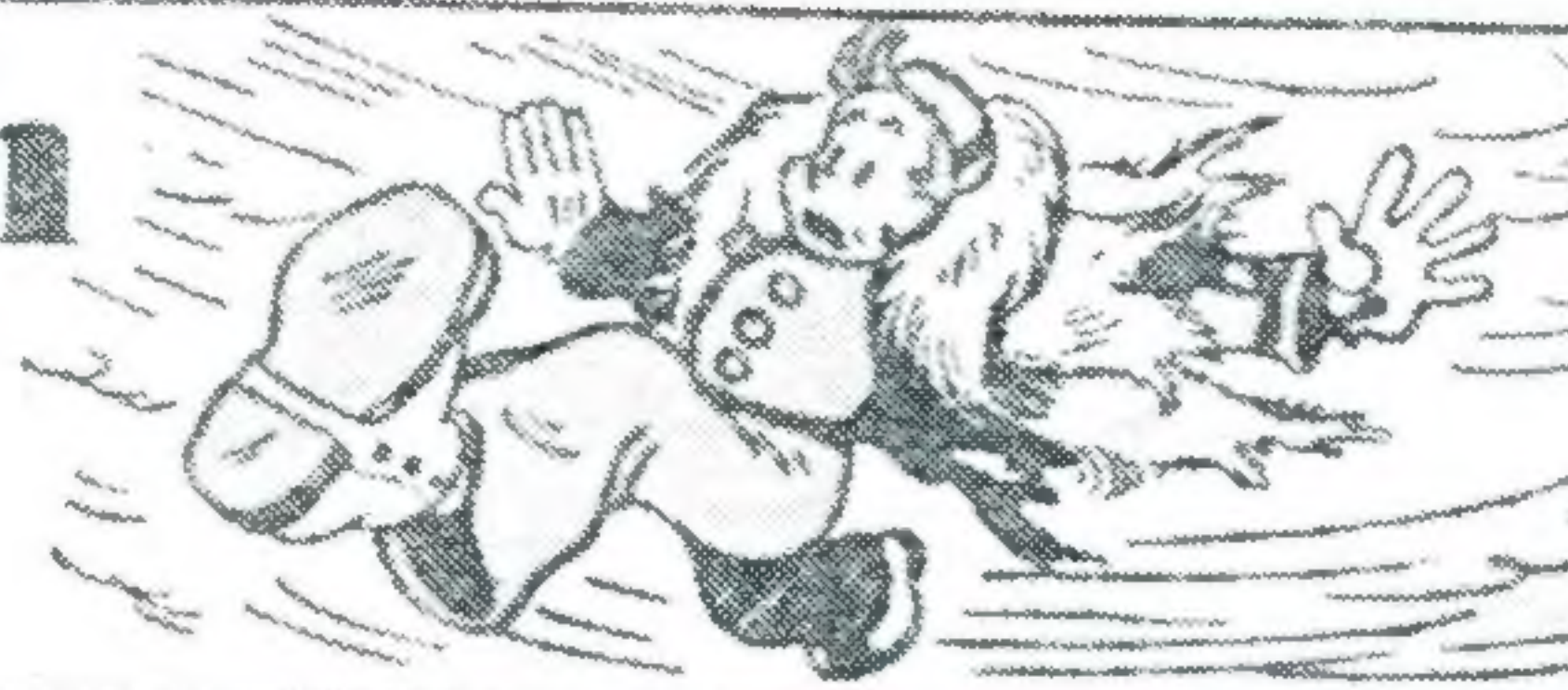

De avonturen van Robbedoes

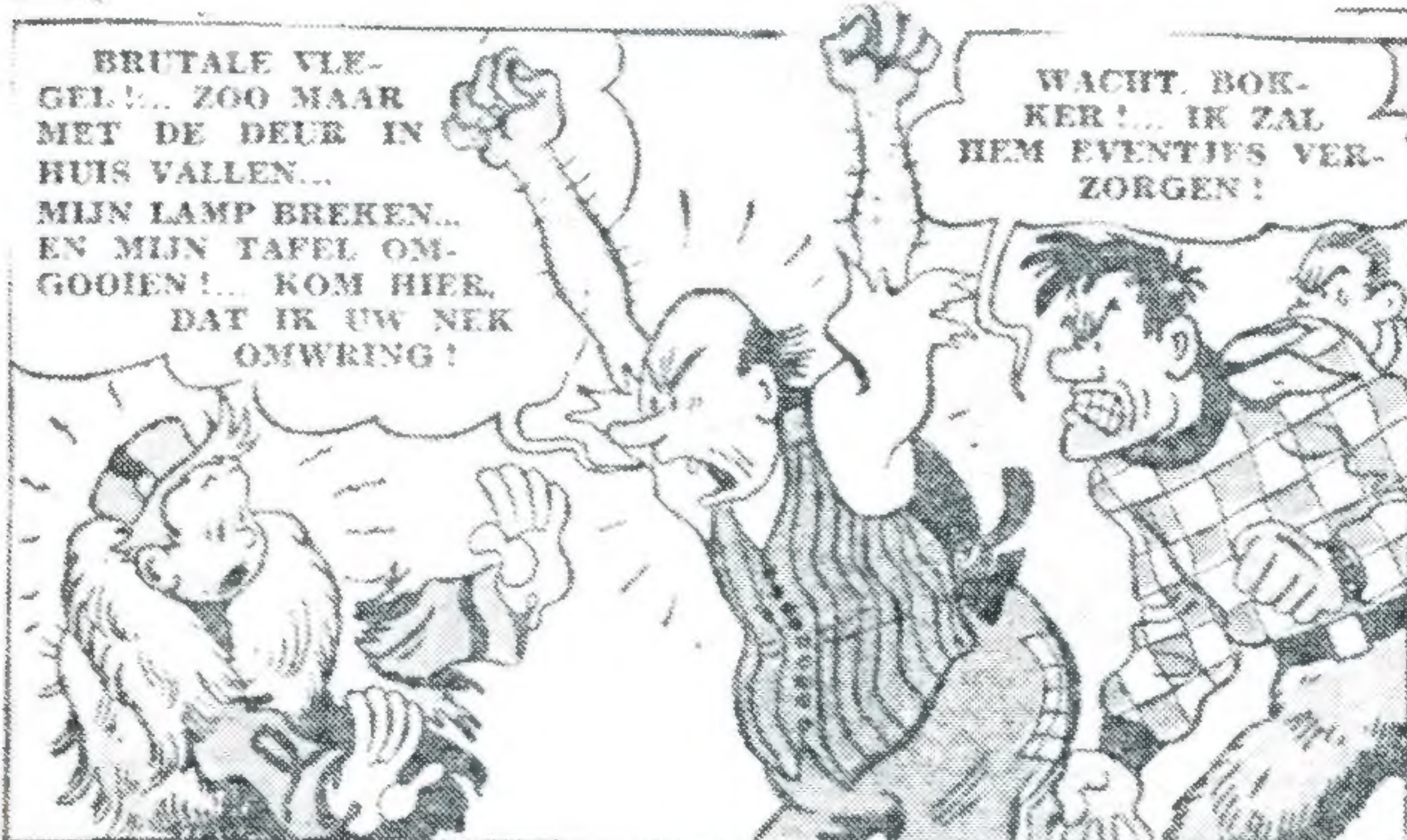

De Avonturen van ROBBEDOES

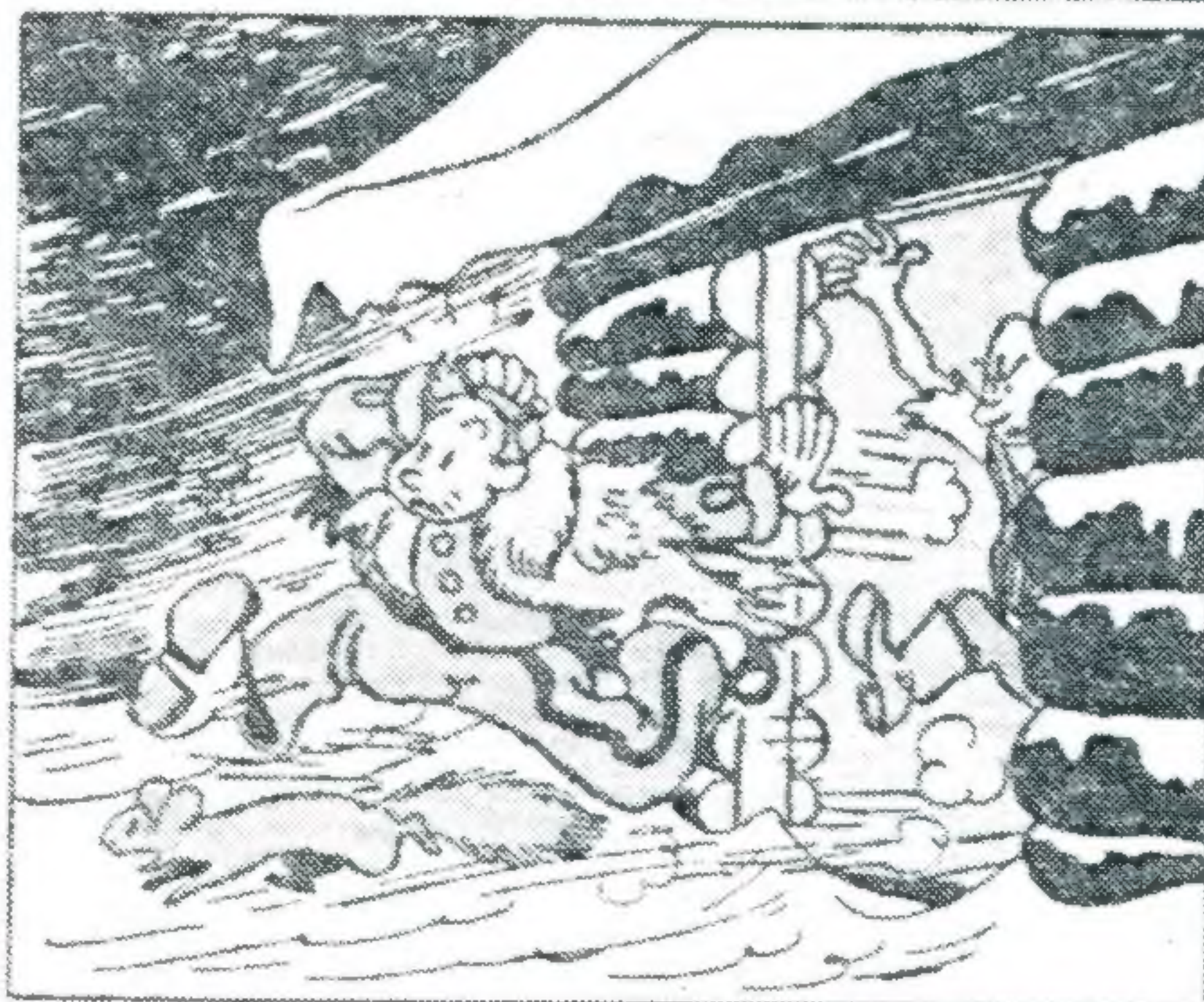

**GEVAARLIJK
GEZELSCHAP**

BRUTALE VLE-
GEL... ZOO MAAR
MET DE DEUR IN
HUIS VALLEN...
MIJN LAMP BREKEN...
EN MIJN TAFEL OM-
GOOIEN!... KOM HIER,
DAT IK UW NEK
OMWRING!

WACHT, BOK-
KER!... IK ZAL
HEM EVENTIJS VER-
ZORGEN!

HEMELTJEIJF! ZIJN
ME DAT BRUTALE
KERELS!

IK GELOOF, DAT ZE DE ACH-
TERVOLGING HEBBEN OPGE-
GEVEN!

IK BEN ER MOOI AAN
TOE! WAT MOET ER
NU VAN MIJ GEWOR-
DEN???

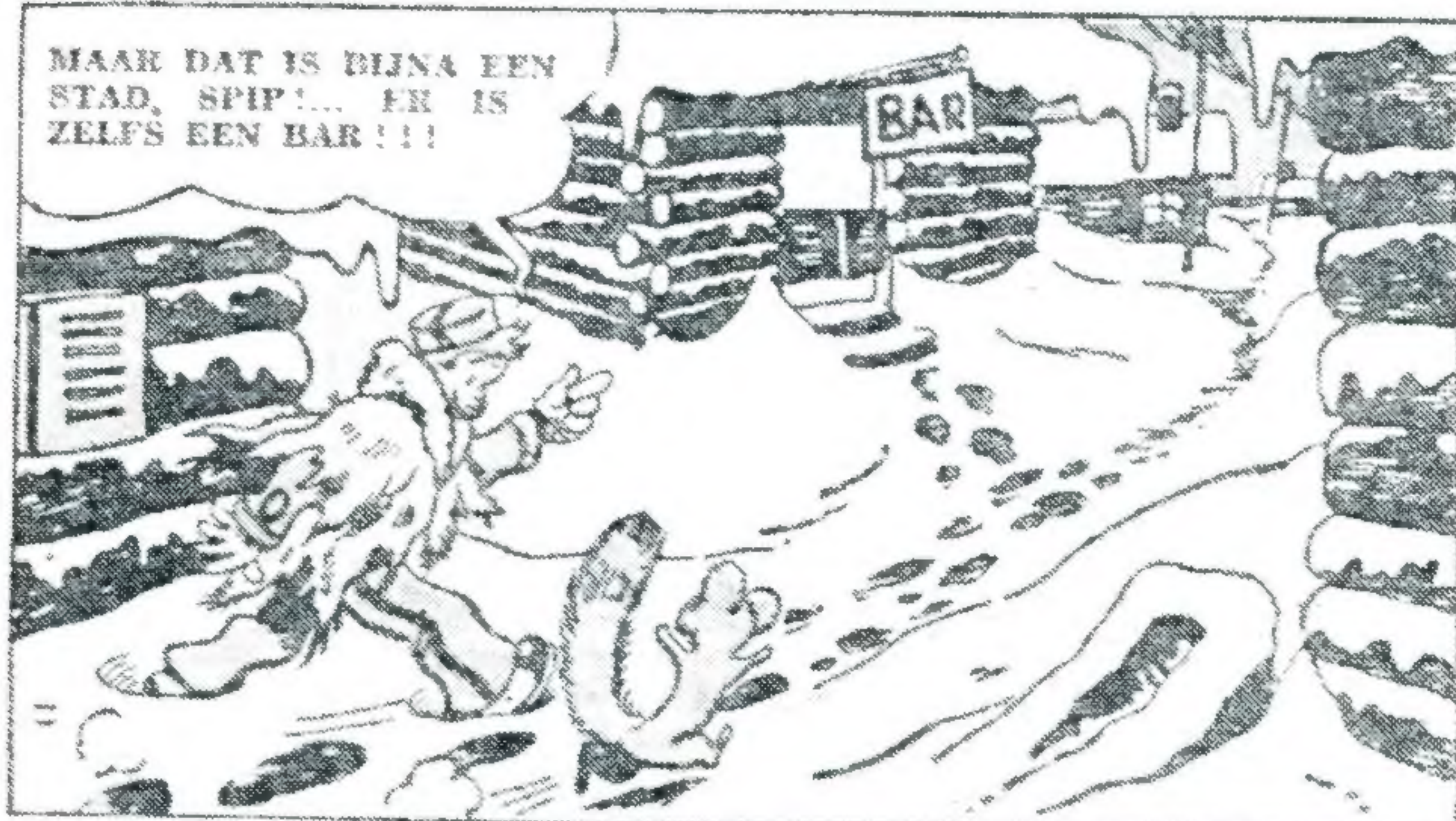
KLIK!... MAAR DAT ZIJN
LICHTEN GINDER IN DE
VERTE!... DAAR WONEN ONGE-
TWIJFELD MENSCHEN!...

SPIP, OUWE JONGEN,
IK GELOOF, DAT WE
NOG EENS GERED
ZIJN! HOERA!

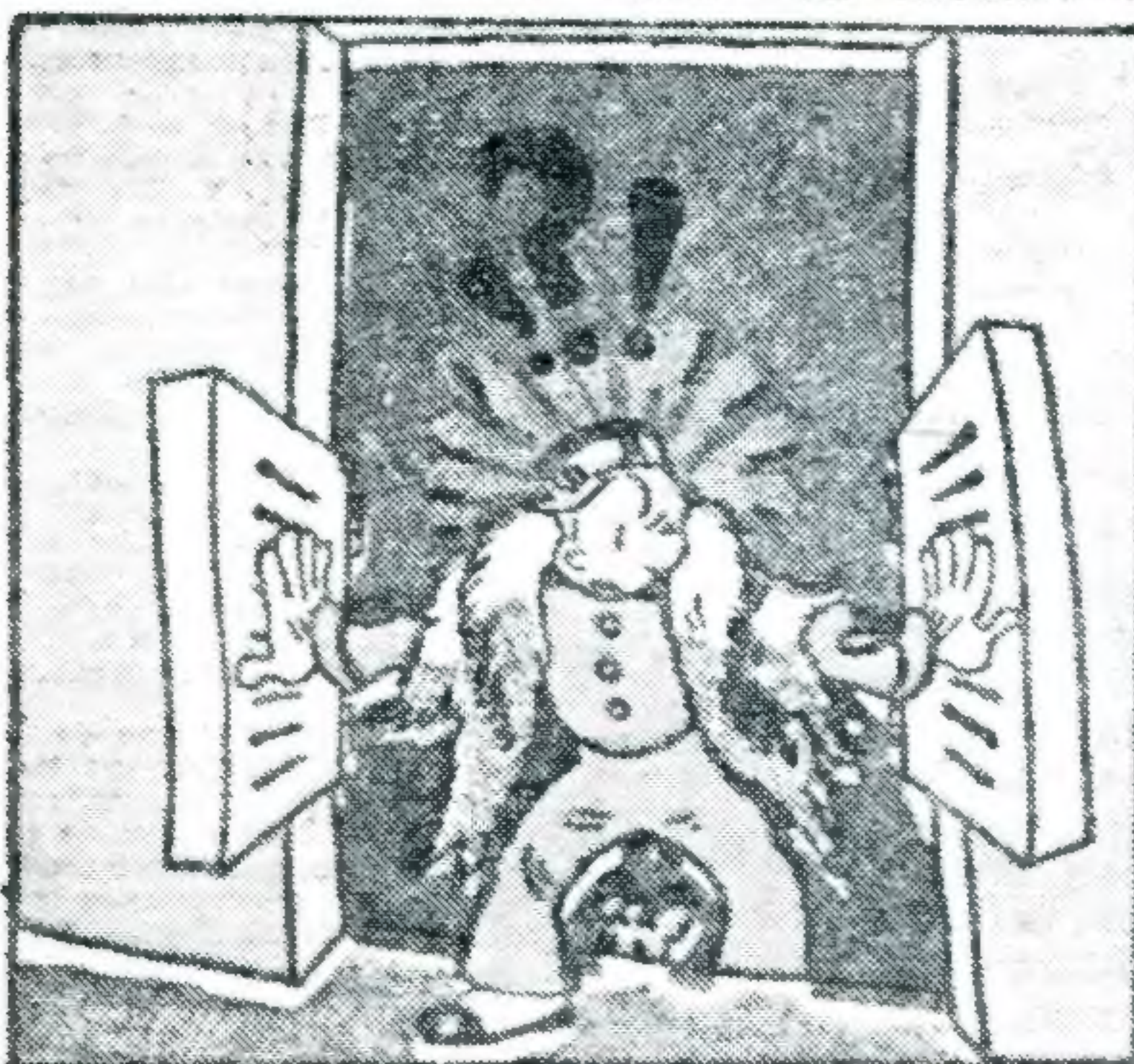
MAAR DAT IS BIJNA EEN
STAD, SPIP!... ER IS
ZELFS EEN BAR!!!

ALS DE MENSCHEN
HIER MAAR VRIEN-
DELIJKER ZIJN!

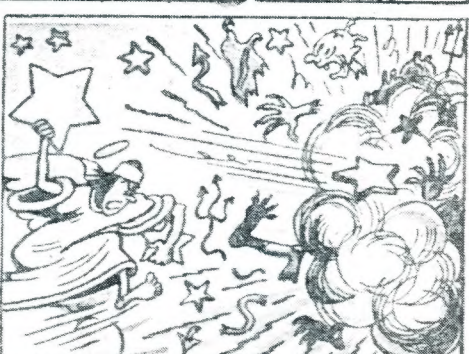
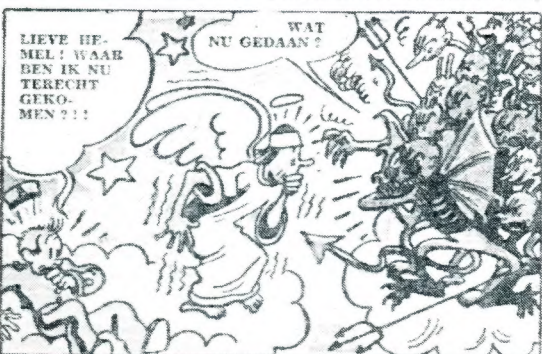
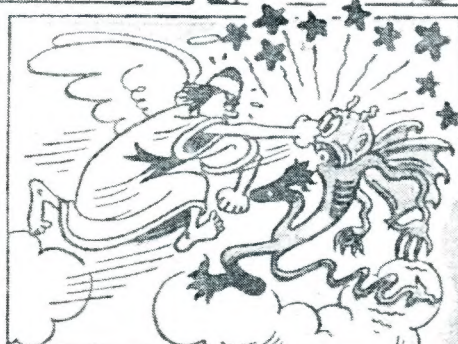
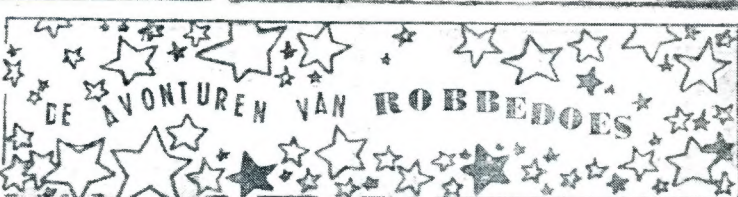
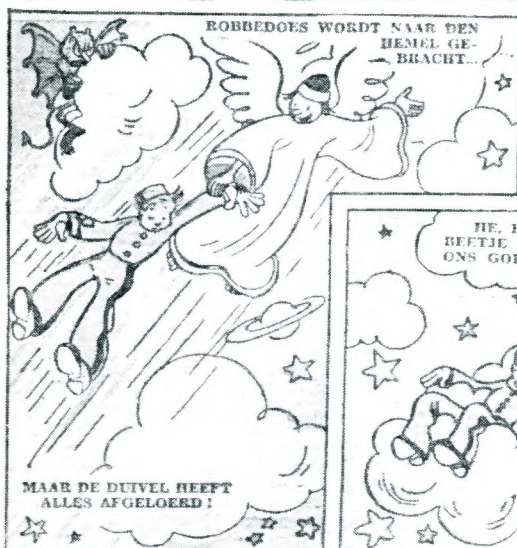
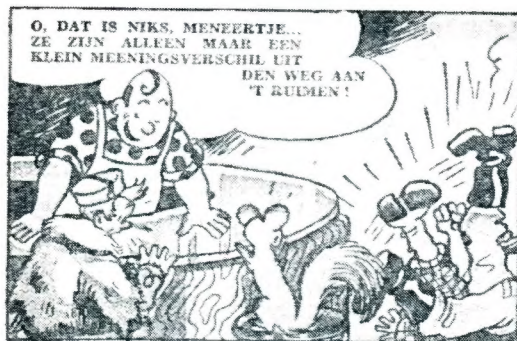

De Avonturen van ROBBEDOES

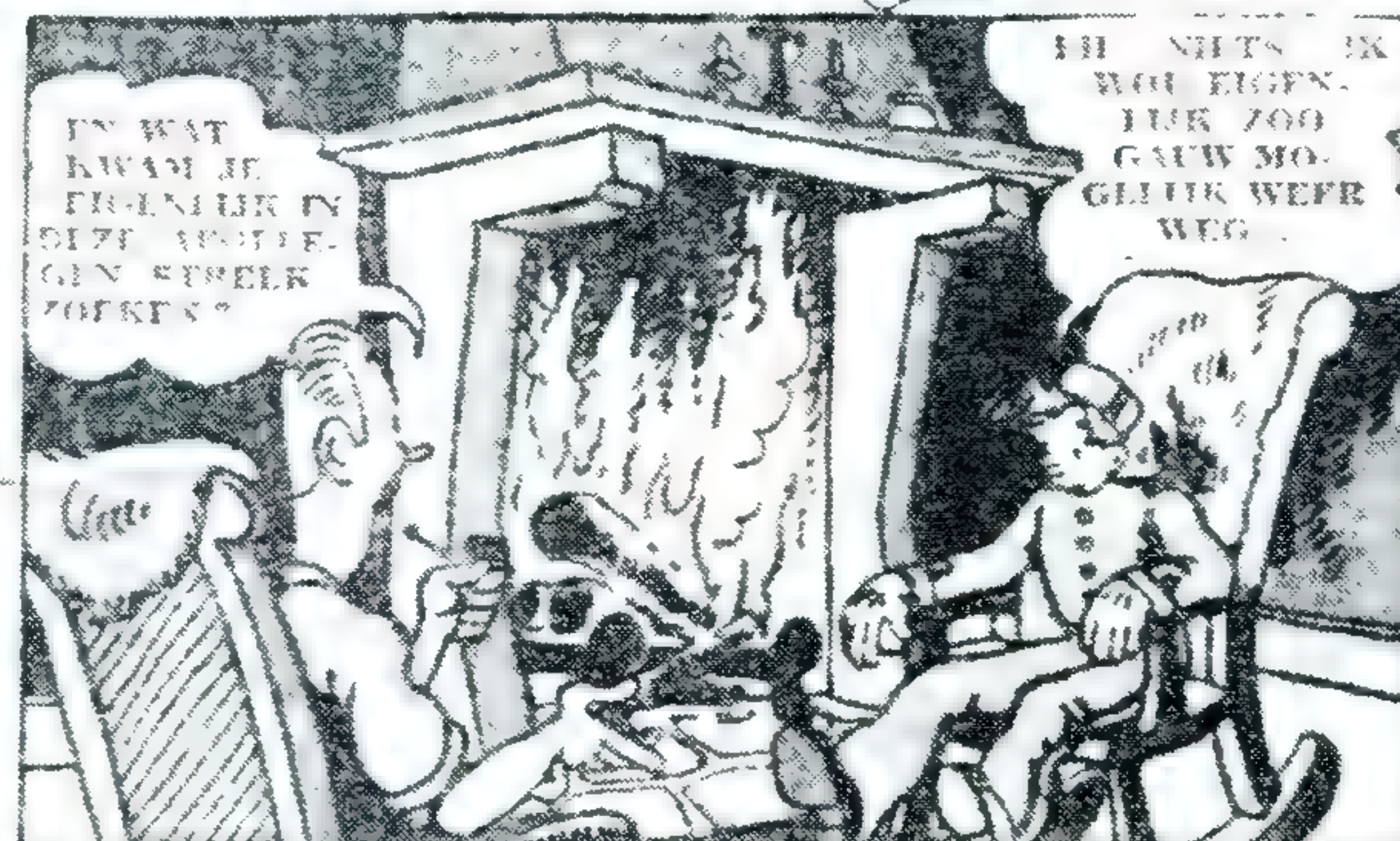
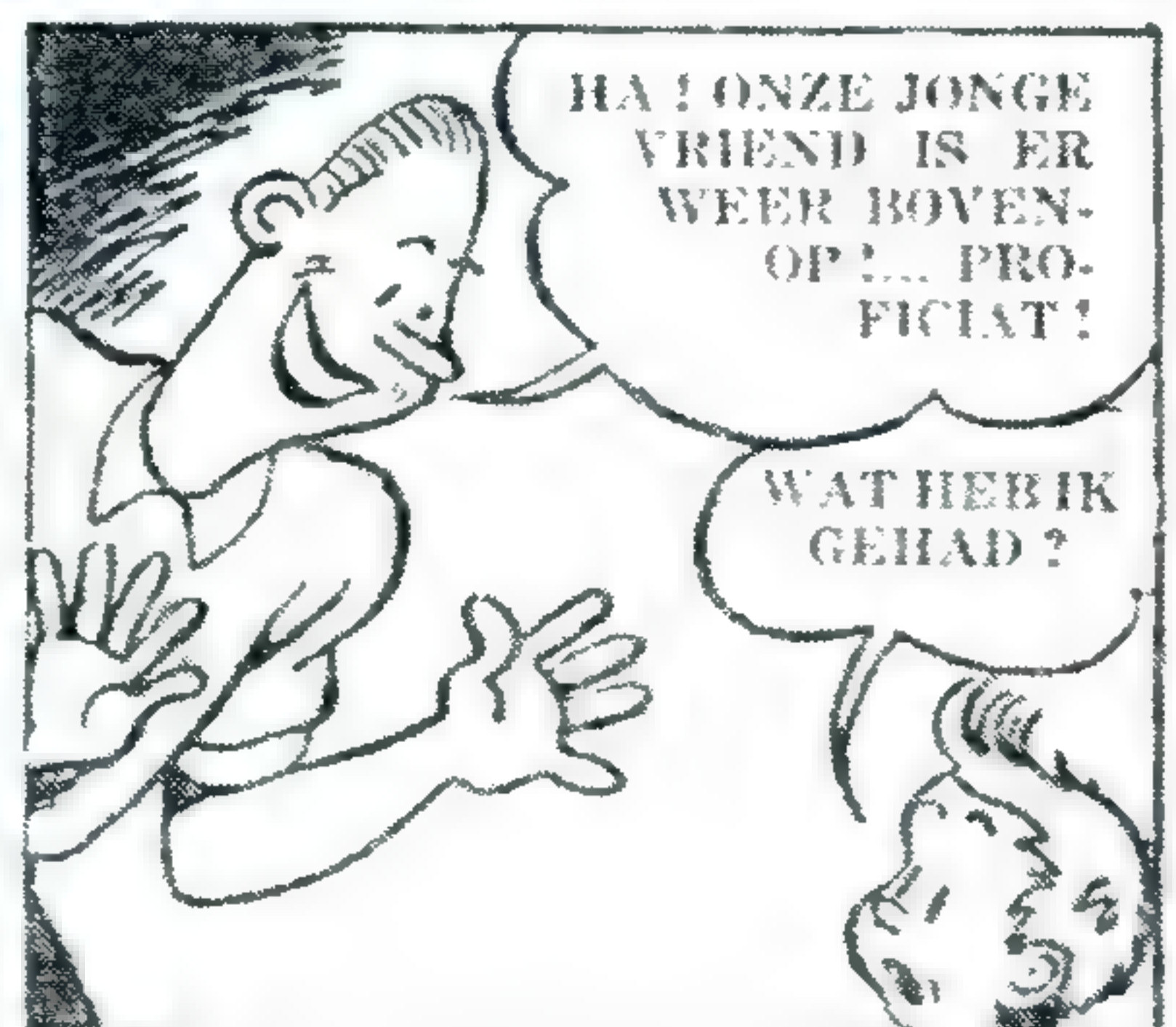

WAT IS
HIER
GAAN-
DE???

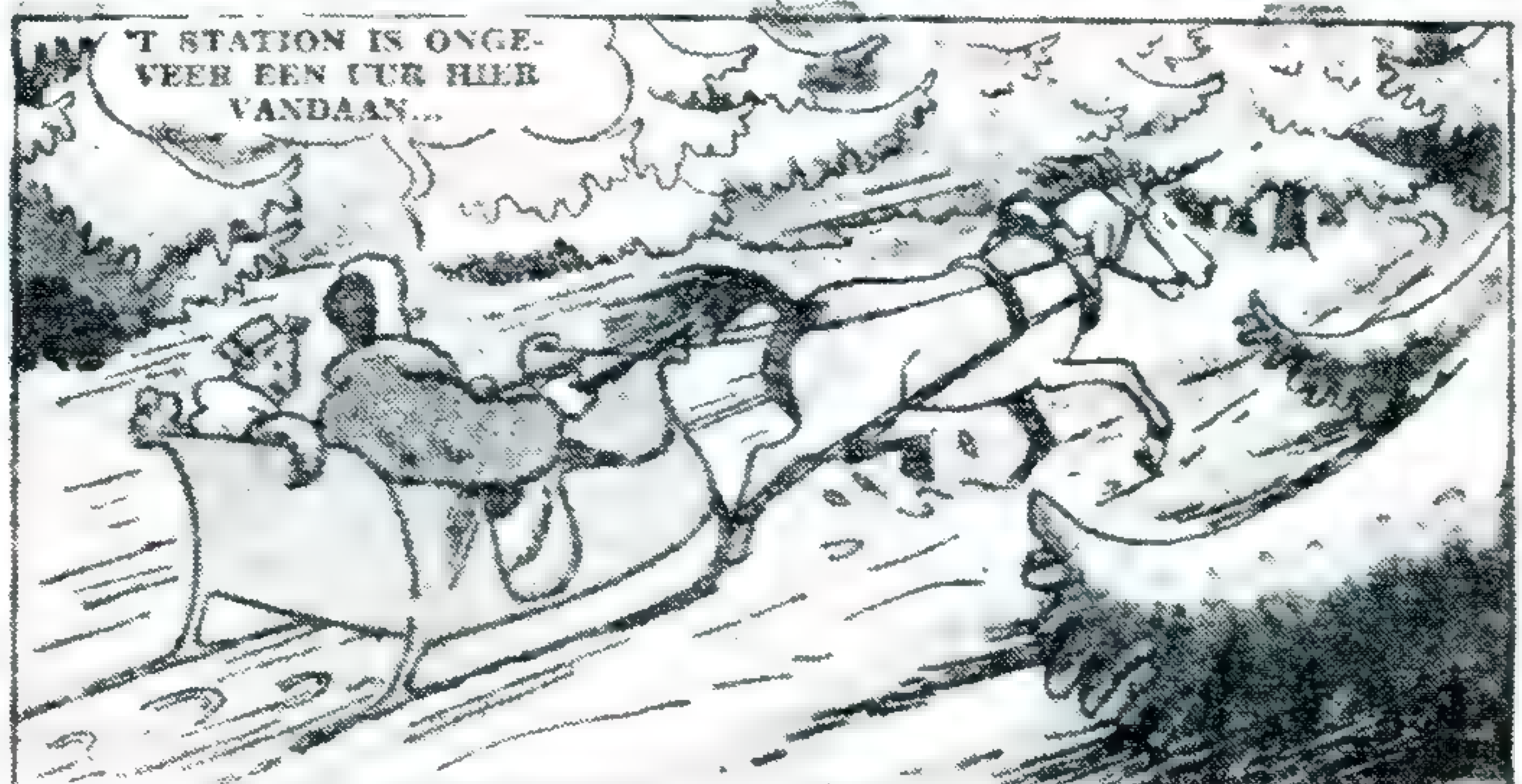

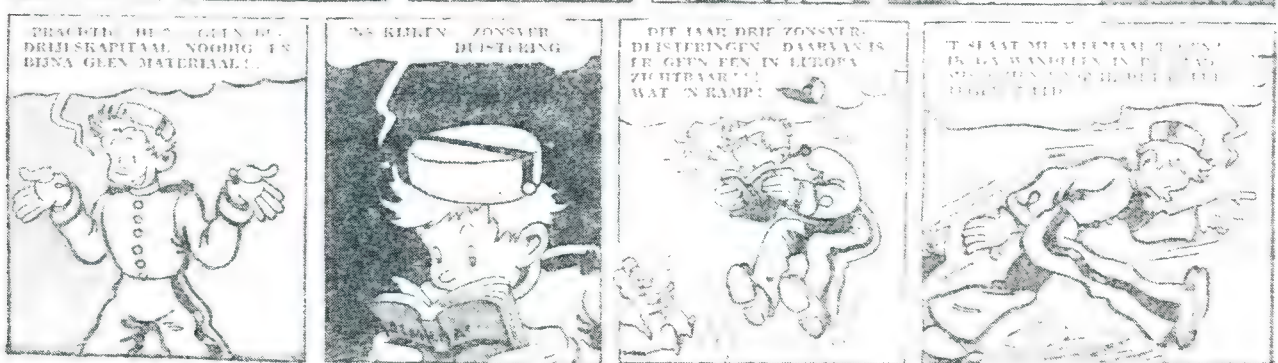
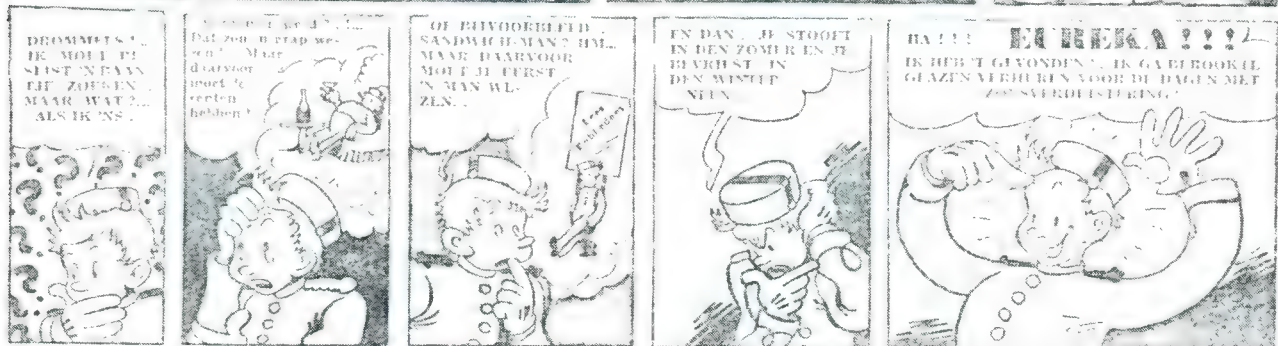
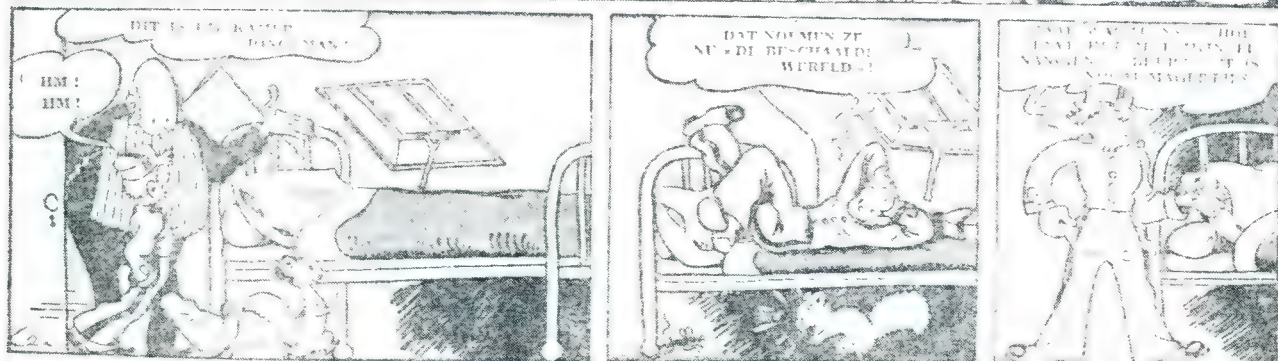
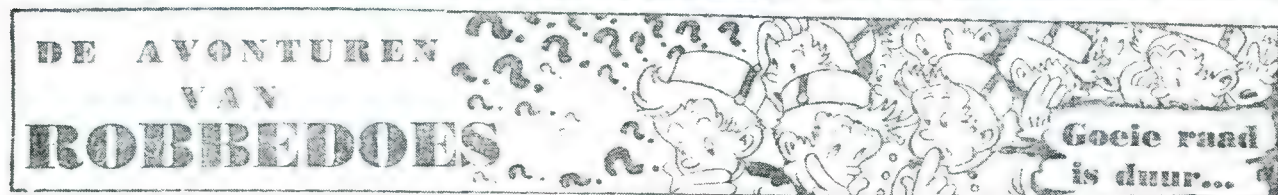
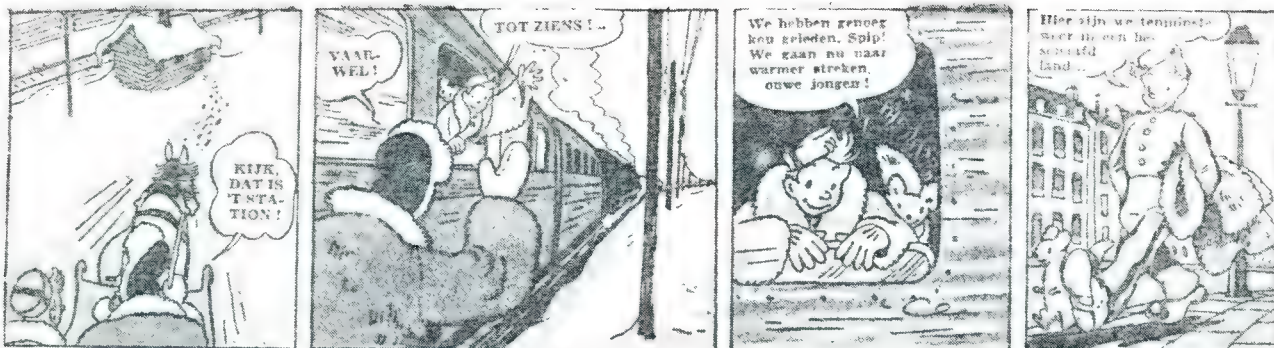
DE AVONTUREN VAN...

DE AVONTUREN VAN ROBBEDOES

MAAR ALTIJD HOOGER!...

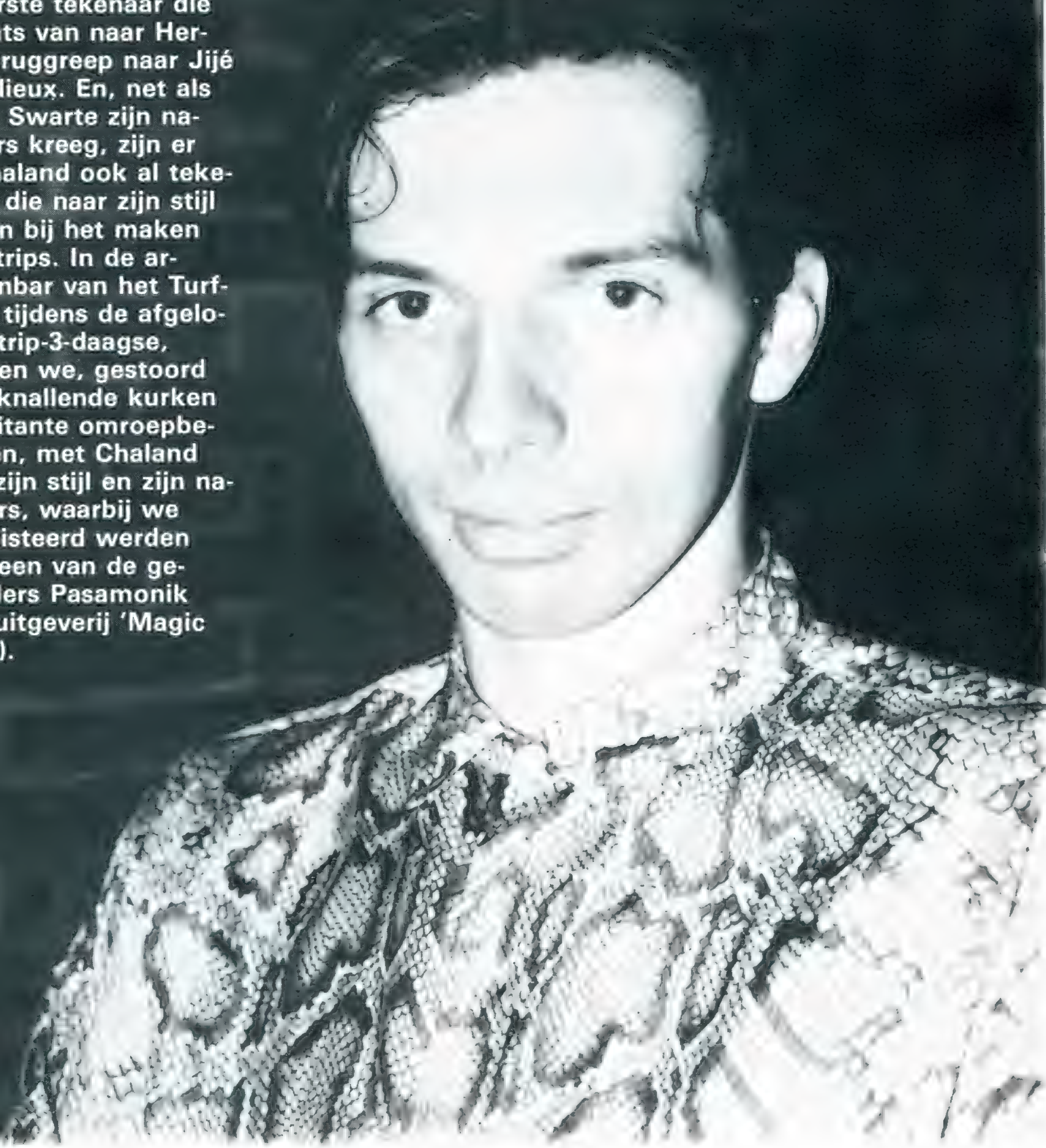

Met dank aan Hans Matla.

Yves Chaland: 'Volgens mij lijkt iedere stripheld op zijn schepper...'

een interview door Har Brok en Hans Frederiks

De Franse tekenaar Yves Chaland is in een jaar of acht zeer bekend geworden bij strippliefhebbers. Hij was de eerste tekenaar die inplaats van naar Hergé, teruggreep naar Jijé en Tillieux. En, net als Joost Swarte zijn navolgers kreeg, zijn er bij Chaland ook al tekenaars die naar zijn stijl grijpen bij het maken van strips. In de artistenbar van het Turfschip tijdens de afgelopen strip-3-daagse, spraken we, gestoord door knallende kurken en irritante omroepberichten, met Chaland over zijn stijl en zijn navolgers, waarbij we geassisteerd werden door een van de gebroeders Pasamonik (van uitgeverij 'Magic Strip').

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: Je bent nu zevenentwintig. Toen Tillieux Guus Slim tekende was jij nog niet eens geboren. Hoe komt het dat je zo door tekenaars uit de jaren vijftig bent beïnvloed? Het is tamelijk ingewikkeld. Ik leende altijd de ingebonden jaargangen van Robbedoes uit de bibliotheek van mijn lagere school en daarin ontdekte ik de tekenaars die mij voor eeuwig zouden beïnvloeden. Doordat ik alleen maar die ingebonden jaargangen las, liep ik altijd een beetje achter wat betreft de dingen die ze maakten, maar erg was dat niet. De strips uit die tijd bezaten een bepaalde, superieure kracht, die je later nergens meer terugvond. Volgens mij kwam dat, omdat tekenaars als Jijé of Tillieux uit andere disciplines dan de stripkunst afkomstig waren. Ze hielden zich bezig met politieromans of met schilderkunst en daarom hadden ze een heel andere invalshoek dan de meeste tekenaars van vandaag.

Heb jij zoiets als Kunstacademie gedaan? Eh... ik heb vier jaar in St. Etienne op de

kunstacademie gezeten. Oorspronkelijk had ik de ambitie om strips te gaan tekenen, maar dat werd in de loop van die vier jaar steeds minder. Ik wilde echte 'kunst' gaan maken. Toen *Métal Hurlant* begon, kreeg ik een gemakkelijke kans om te publiceren, en dat was een reden dat ik wel weer zin in strips kreeg. Het is ook te danken aan mijn contact met Luc Cornillon, die samen met mij op de academie zat en die ook een groot stripliefhebber was. Samen maakten we een stripfanzine, dat was toen erg in de mode. Daarna zijn we voor *Métal* gaan tekenen.

Hoe kwamen jullie in contact met *Métal*? We hadden ons fanzine opgestuurd, en Jean-Pierre Dionnet, de hoofdredacteur, was erg geïnteresseerd. Het was in die tijd erg makkelijk om voor *Métal* te gaan tekenen want ze hadden een groot gebrek aan tekenaars.

In het album 'Captivant', de bundeling van jullie eerste strips, staan verhalen in allerlei

Uit 'Captivant'

stijlen. Waren jullie op zoek naar een stijl of...

Nee, nee..., dat heb ik nooit gedaan. We hebben die strips gemaakt omdat we enthousiast waren over bepaalde tekenaars en we wilden laten zien wat ons zo beviel was. In die tijd werden we erg beïnvloed door Amerikaanse tekenaars en door de Nederlandse tekenaars uit Tante Leny, zoals Joost Swarte...

Ik heb me altijd afgevraagd of 'Captivant' een hommage of een pastische was...

Nee, nee, geen pastische, het was een hommage. We begonnen die verhalen voor ons plezier, zonder vooropgezet plan. We maakten eerst de verhalen en daarna kregen we pas het idee voor 'Captivant' een soort nep-verzamelband. Het was dé ideale manier om de verhalen bij elkaar te brengen. De verzamelband werd de bindende factor.

Bob Fish

Na 'Captivant' kwam je zonder Luc Cornillon met 'Bob Fish'. In principe is Fish een detective à la Guus Slim, maar dan minder braaf, minder padvinderachtig. Fish schiet op het einde zijn opdrachtgever dood, gaat er met geld vandoor...

Volgens mij lijkt elke stripheld op zijn schepper... Guus Slim zal dan wel op Tillieux lijken en Bob Fish...

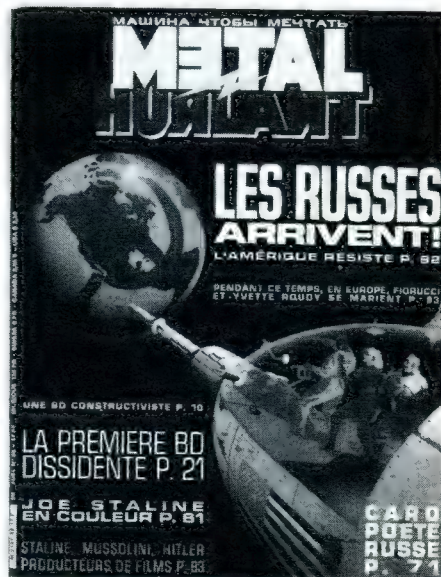
Is het ook niet een invloed uit de moderne detective film?

Nee, de grootste invloed voor mij was Félix van Tillieux. Tijdens het lezen van die verhalen zat ik me altijd af te vragen hoe ik zou reageren in bepaalde situaties en zoiets tracht ik nu met zijn striphelden uit te werken.

In de jaren vijftig had zo'n held eigenlijk niet gekund...

In de jaren vijftig misschien niet, maar daarvoor in de jaren dertig en veertig had je

Omslag van Chaland voor 'Metal Hurlant'

Hommage of persiflage van Fromental en Chaland van Moebius' held Major Fataal?

wél die die gespierde kleerkast-helden, zonder scrupules en met allerlei rascistische ideeën. De censuur kwam pas later, toen de strip populair begon te raken. Neem nou Dick Tracy, een strip waarin allerlei gruwelijks gebeurde en waarvan de held toch maar weinig scrupules bezat...

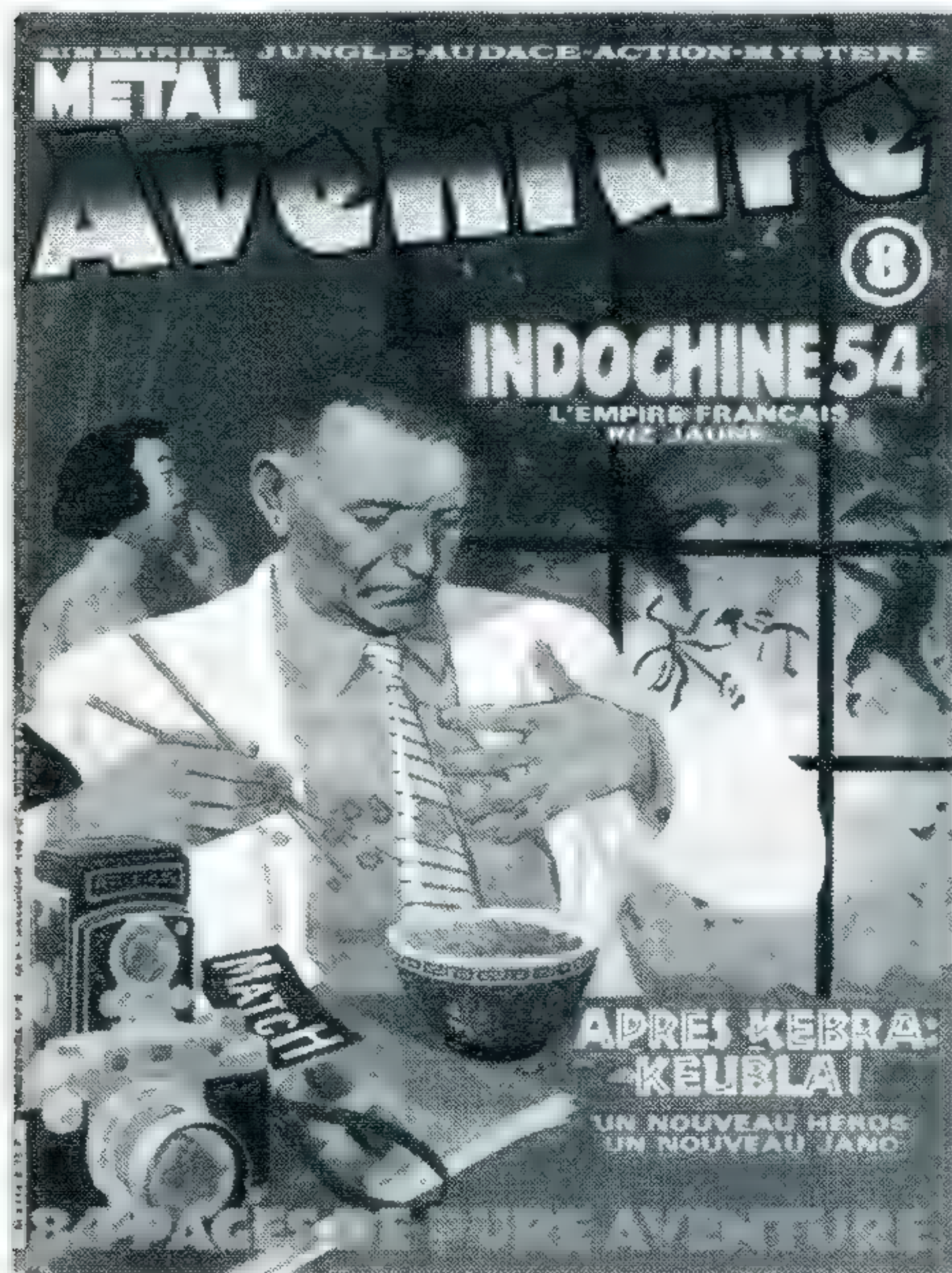
Freddy Lombard is een heel ander soort held dan Bob Fish...

Toen ik met die strip begon moest ik me richten op lezertjes van dertien jaar. Ook het eerste hoofdstuk van het tweede verhaal 'Le cimetière des elephants' was nog wel een beetje kinderlijk. Ik moest iets maken waarmee ik me kon vermaken, maar dat kinderen óók nog leuk zouden vinden. Maar dat hoeft nu niet meer want 'Freddy Lombard' zal niet meer in Eppo verschijnen, ze vonden het toch nog te volwassen. Volgens mij is dat onzin, mijn verhalen kunnen makkelijk door kinderen gelezen worden, zelfs al hebben de verhalen misschien een wat andere moraal dan normaal... Ik heb niet zoveel zin om er wat over te zeggen... Heb je geen andere vraag?

Is het tekenen van de figuur Robbedoes voor jou een soort droom die werkelijkheid is geworden?

Zeker, zeker... Ik was er in het begin erg van onder de indruk. Voor een uitgever als Dupuis werken is erg bevredigend. Ik was vroeger een groot liefhebber van het blad Robbedoes, ik heb er een grote verzameling van, ongeveer vanaf 1946/47. Zoals ik al eerder zei, die eerste generatie tekenaars kwam allemaal uit andere disciplines dan de strip. De generatie die daarop volgde, inspireerde zich op Jijé en dergelijken. De generatie daarna inspireerde zich weer op die tweede generatie, het werd een soort inteelt. Het blad Robbedoes werd daardoor ook steeds slechter, men verviel tot telkens hetzelfde, maar dan minder goed dan ervoor...

Omslag van Chaland voor Métal Aventure

LE RETOUR DU MAJOR

TROISIÈME ÉPOQUE : MAJOR KREMLIN
SCÉNARIO : JEAN LUC FROMENTAL - DESSIN YVES CHALAND D'APRÈS LE PERSONNAGE DÉLAISSÉ PAR MOEBIUS

(*) UBIQUISTE: QUI EST DOUÉ DE LA CAPACITÉ D'ÊTRE PRÉSENT EN PLUSIEURS LIEUX À LA FOIS.

Je bent nu weer met de stripfiguur 'Robbedoes' gestopt?

Ja. Er kwam een andere hoofdredacteur van 'Spirou' en die wilde hem niet meer.

Wil je niet graag verder gaan met 'Robbedoes'?

Zeker wel. Ik had al een scenario klaar liggen voor het volgende verhaal. Ik vond de figuur 'Robbedoes' zoals die op een gegeven moment bij Franquin geworden was een beetje verwaterd. Hij had dat luxe huis, hij was ingebed in comfort en het avontuur was er een beetje uit verdwenen. Bij mij zou hij gewoon een huurflatje hebben, geldzorgen en weer een instinkt voor avontuur.

Ik weet niet precies wat er allemaal gebeurd is in Brussel, op de redactie, maar mijn Robbedoes was niet meer nodig. Ik hoorde alleen maar geruchten...

Je weet niet precies wat er in Brussel omgaat, maar je kent Brussel wel erg goed. Daar lijkt het tenminste op in 'Bob Fish'...

Dat ik de sfeer in dat album zo goed heb kunnen treffen heb ik te danken aan de gebroeders Pasamonik, die me van alle documentatie hebben voorzien. Toen ik met Bob Fish begon was ik nog nooit in Brussel geweest. De Pasamoniks hebben me geen foto's gestuurd, maar straatnamen en gaven me informatie over bepaalde plekken en over de taal. Pas later ben ik er foto's gaan maken.

Didier (of Daniel) Pasamonik: Hij vertelde me dat hij zich in een Robbedoes album waande toen hij voor het eerst in Brussel kwam...

Toen je in 'Métal Hurlant' begon was je een van de weinigen die échte verhalen maakte. Je hield je niet bezig met zweverige, psychedelische vage dingen...

Toen Luc Cornillon en ik voor het eerst bij Jean-Pierre Dionnet kwamen, gaf hij ons alle vrijheid om te werken. We begonnen met korte verhalen, om te leren hoe je een verhaal in stripvorm over zet. Het was onze

bedoeling met die korte verhalen langzaam het vak te leren. Maar dát is wat we wilden: verhalen vertellen. Ik heb eigenlijk nog nooit een verhaal van veertig pagina's gemaakt. Ik ben er nu mee bezig: het nieuwe Bob Fish verhaal!

Is het niet ingewikkeld zoveel verschillende helden?

Nee hoor, want ik maak ze niet tegelijk en ik kan op deze manier veel ideeën kwijt. Wat niet past bij de een, kan ik wel kwijt bij de ander...

Hoe zou je het karakter van Bob Fish definiëren?

Moeilijke vraag. Het eerste verhaal van Fish heb ik meer dan vijf jaar geleden gemaakt, sinds die tijd ben ik zelf flink veranderd, en Fish dus eigenlijk ook. In het eerste verhaal was de persoonlijkheid van Fish nog niet goed uitgewerkt. Aan de ene kant leek het erop of hij iemand was met een puur, en eerlijk karakter, aan de andere kant leek hij een schoft, een cynicus. Volgens mij is hij geen schoft, maar komt hij in situaties waarin hij wel moet handelen als een klootzak...

De kleine Albert is ook een klootzakje. Hij martelt zijn vriendjes en...

Nee, nee... ik vind van niet. Maar ik kan niet op deze manier over mijn figuren praten, ik wil er ook eigenlijk niet over praten. De lezers moeten zelf maar zien wat ze van de karakters denken. Ik vertel verhalen en de rest is aan de lezer. Ik vind wel dat één album te weinig is voor een goede karaktertekening.

Rasters

Hoe heb je eigenlijk zo mooi met plakrasters kleurscheidingen leren maken? Heb je ook de uitleg van Joost Swarte er over gelezen?

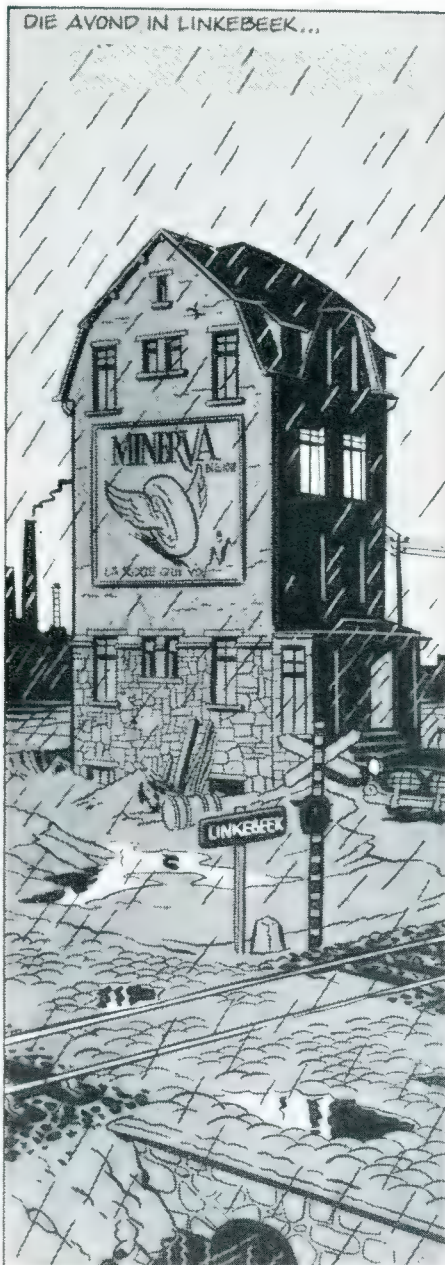
Die heb ik wel gelezen, maar ik kende de techniek al eerder. In de tijd dat Luc Cornillon en ik met het fanzine bezig waren, wilden we graag met kleur werken, maar het toch goedkoop houden. Een drukker heeft ons toen uitgelegd hoe we het konden doen. Daarna heb ik Swarte ontmoet, zijn werk gezien. Swarte werkte anders, makkelijker en ik heb daarna zijn techniek overgenomen.

Hoe komt het dat je voor zoveel uitgeverij werkt? Bied je jezelf aan, vragen ze jou? Hoe zit dat?

Ik werk voornamelijk voor mijn plezier en ik maak tekeningen, omslagen of strips voor uitgeverij als ze me vragen. Ik weiger bijna nooit, ik vind het leuk om te tekenen. Door voor zoveel verschillende uitgeverij te werken kom ik nog eens ergens! Door zoveel verschillende dingen te doen kan ik me het comfort permitteren dat ik prettig vind, zodat ik op mijn gemak nieuwe verhalen kan zitten maken...

Ga je door met Adolphus Claar?

Waarom niet? Als een uitgever tegen me zegt: 'Wil je doorgaan met Claar? Hier heb

Sfeer in Brussel en het etterbakje Albert...

je geld!', waarom zou ik dan weigeren? Ook als Dupuis me vraagt met Robbedoes door te gaan doe ik dat, dat wil zeggen als ik er tijd voor heb...

In korte tijd heb je een grote naam gekregen in de stripwereld...

Ach nee, onzin, alleen bij een aantal fanatieke lezers en critici. Ik word voornamelijk

gewaardeerd door de specialisten, bij het grote publiek ben ik niet zo bekend. Ik zou best wat populairder willen zijn, maar ik zal me er niet voor aanpassen...

Er zijn wel een stel jonge tekenaars gaan tekenen zoals jij..., ze werken in een Chaland-stijl...

Ik geloof niet dat er een echte 'Chaland stijl' bestaat. Het is de stijl van een tijdperk en er zijn anderen zoals ik: Serge Clerc bijvoorbeeld...

Wij zien het zo: Joost Swarte inspireerde zich op Hergé, Benoît heeft zich weer op Swarte geïnspireerd. Jij inspireerde je op... Maar dat zijn toch details! Voor het grote publiek, voor het nageslacht zal Benoît bij dezelfde school thuis horen als waar ik toe gerekend zal worden. En dat geldt ook voor Clerc en F'loch. We zullen allemaal deel uitmaken van de mensen die dezelfde smaak hadden en die in dezelfde tijd leefden. Als bijvoorbeeld een reclamebureau een stripplaatje nodig heeft, dan kunnen ze naar mij komen, of naar Clerc of Benoît, of zelfs naar Margerin en ze zullen eigenlijk altijd hetzelfde krijgen. Onze plaatjes drukken dezelfde ideeën uit en stralen dezelfde cultuur uit en dus is er geen enkel verschil tussen onze stijlen. Je kan niet echt zeggen dat er een 'Chaland stijl' is, ik heb mijn 'stijl' in feite gekopieerd van de oude meesters...

Toch is hij anders, zeer herkenbaar...

Ja, maar zoals ik al zei: alleen voor de specialisten. Voor de gewone lezer is het allemaal hetzelfde.

Je bent te bescheiden!

Ik vind het een beetje pietluttig gezeur over die stijlen. Als het er op aankomt is er geen verschil tussen Tillieux en Franquin, of tussen Hergé en Tillieux.

We blijven erbij. Jouw stijl begon als een soort samensmelting van de manier van tekenen van Jijé en Tillieux...

Wat er op het ogenblik gebeurt is dat men teruggrijpt naar vroeger. Of het nou in de architectuur is, in de schilderkunst of in de muziek... En daar doet men misschien wat anders mee. Maar voor de rest: soit! Iedereen wordt beïnvloed! Het is toch zelden dat een genie opstaat, iemand die een hele nieuwe stijl ontwerpt, die een nieuwe visie op het universum heeft...

Ik ben het niet helemaal met je eens. Bijna iedereen begint met kopiëren en daarna als je goed bent, ontwikkel je een eigen stijl. Er is nu een Chaland stijl en andere mensen tekenen jou na en niet Tillieux, die ze misschien niet eens kennen!

Vinden jullie mijn stijl dan zo karakteristiek? Ik vind van niet. Ik ben nooit op zoek geweest naar een stijl. Je moet daarmee niet overdrijven. Je moet je best doen om zo goed mogelijk een verhaal te tekenen, je moet je bezig houden met je dialogen, met je scenario en als je een stoel tekent, dan moet die op een stoel lijken en verder niks. En op een gegeven moment zal je stijl wel komen...

Lex van de Oudeweetering

door Har Brok

Lex van de Oudeweetering, een 31-jarige Amsterdammer, debuteerde als striptekenaar in 1980 met de voetbalstrip *Bink bij Ajax* in *Supergum*: een niet afgesloten episode rond de voetballer *Kees de Jonge*. In 1981 publiceerde *Wordt Vervolgd* enkele éénpaginastrips van hem, waarna hij in vergetelheid raakte. Nota bene op het zelfde moment als *Stripschrift's* voetbalnummer verscheen, lag plotseling medio 1984 het album *Bink bij Ajax* in de winkel, afgewerkt tot 44 platen die nergens elders voorgepubliceerd waren. Een oer-Nederlands produkt op tekst van ex-sportjournalist Henno Eggenkamp, gesitueerd in Amsterdam rond het Ajax van Van Praag, boordevol corruptie, seks, drankvrouwen en auto's. Kees de Jonge is achterhoedespeler en dat zegt al heel wat. Hij past niet in de traditie van de wondermidvoors en zijn wederwaardigheden geven een onluisterende kijk achter schermen van het betaalde voetbal. Een interview.

De eindeksamentekening bij een verhaal van Hans Vervoort, waarop Ger van Wulften reageerde en die uiteindelijk leidde tot een voetbalstrip...

Stripotheek

Ik had altijd al iets met strips. Op het Montessorilyceum had ik met een aantal andere jongens een stripotheek. Het geld dat we daarmee verdienden zetten we bij Lambiek onmiddellijk weer om in nieuwe strips uit de tweedehandsbakken. Ik was geen strip-verzamelaar, maar ik las wel graag strips en dat was op die manier dus wel te doen. Ik begon met Lucky Luke en Kuifje.

Je bent van 1953. Ben je toevallig gelijk met Kees de Jonge jarig?

Nee, ik ben ouder dan hij.

Hij is geboren op 20 augustus 1953...

Even oud als ik dan? Staat dat in het album? (bladerend). Ja, het staat er...! Nou ja, dat is niet van belang, hij moet een aantal jaren zijn blijven steken. Dat doet er niet zoveel toe, het is het verhaal van zijn leven. We hadden het verhaal ook wat langzamer willen laten verlopen oorspronkelijk, maar toen we eenmaal begonnen waren ontdekten we kennelijk dat het interessanter was om maar ter zake te komen. Die lange aanloop verhinderde dat, vandaar. We wilden uit die jeugd van Kees laten zien hoe ouders met hun kinderen omgaan, het Milieu.

Tekende je ook al op die middelbare school?

Ja, ik ben natuurlijk niet voor niets op de Rietveld Akademie terecht gekomen. Gerit de Jager was een klasgenot van me daar. Het had niet speciaal iets met strips

te maken. Ik wilde toch wel gewoon kunstenaar worden, zoals iedereen op de Rietveld. Daar werd niet speciaal aan strips gedaan; Aart Clercx en Joost Swarte ben ik er nooit tegengekomen. Mijn laatste jaar was 1979, Gerard Ung, docent letteren, was wel bezig met strips. Op de middelbare school ben ik trouwens toch al wel met striptekenen bezig geweest, maar ik ontdekke meteen al dat ik beter kan tekenen dan schrijven; tekenen is al moeilijk genoeg! Ik vond het gemakkelijker om losse tekeningen te maken. Al die ingewikkelde situaties tekenen vind ik moeilijk, dat kun je aan mijn stripwerk ook wel zien. Gerrit de Jager heeft zojuist in een interview in de *Nieuwe Revu* verklaard dat striptekenen het eenvoudigste is wat er bestaat, zoiets als ademen. Ik ben het daar dus niet

mee eens, maar je kunt dat tegenwoordig aan zijn werk ook wel zien, helaas... ademhalingsproblemen! In het begin volgde ik heel erg wat hij deed, het werd ook steeds beter, maar dat kun je nu niet meer zeggen. Striptekenen vind ik absoluut niet eenvoudig. Zo langzamerhand krijg je bepaalde dingen onder de knie, maar voor mij is het toch meer een soort gevecht.

Evolutie

De vooruitgang valt in het album Bink bij Ajax op de voet te volgen. Met name ná de tweede episode is er enorme vooruitgang in je techniek

Illustratie uit 'Van ver klinkt de tifa', een CRM-uitgave van het Tropeninstituut over de kennisgeving van de 2de generatie Molukkers met hun vaderland

Toch blijft het vechten; ik wil de dingen per se goed in beeld hebben. Ik kan niet, zoals Gerrit de Jager, zomaar een veegje neerzetten, dat de lezer dan maar moet zien te herkennen. Het moet voor mij af zijn en ik moet er tevreden over zijn, al zou dat betekenen dat ik mijn werk zes weken te laat inlever.

Ben je op de Rietveld begonnen met strips?
Nee, ik heb nog wel wat gewerkt aan iets dat ik op de middelbare school was begonnen, maar het lukte me niet er een verhaal van te maken.

In 1980 heeft Van Wulften me eens werk van jou laten zien met de opmerking dat er wel wat mee te doen was, maar dat je nog ertoe gezet moest worden om complete verhalen te maken. Hij was toen bezig met zijn Wordt Vervolgd op te zetten..
Weet je dat zeker? Dat moet het begin van Kees de Jonge geweest zijn dan. Ik heb ook wel de indruk gehad dat Van Wulften het wel met mij zag zitten en dat had ik in die tijd hard nodig.

Hij heeft je dus inderdaad gecoached?
Gecoached, nou ja, zó stond ik nou ook weer niet om hem te springen. Laten we het een beetje rustig houden. Het kwam er af en toe toch ook op neer dat hij drukte wat ik bij hem inleverde. Hij heeft laten merken dat hij er wat van verachtte, maar meer heeft hij er ook niet aan gedaan. Eerlijk gezegd heb ik toch lange tijd aan hem getwijfeld.

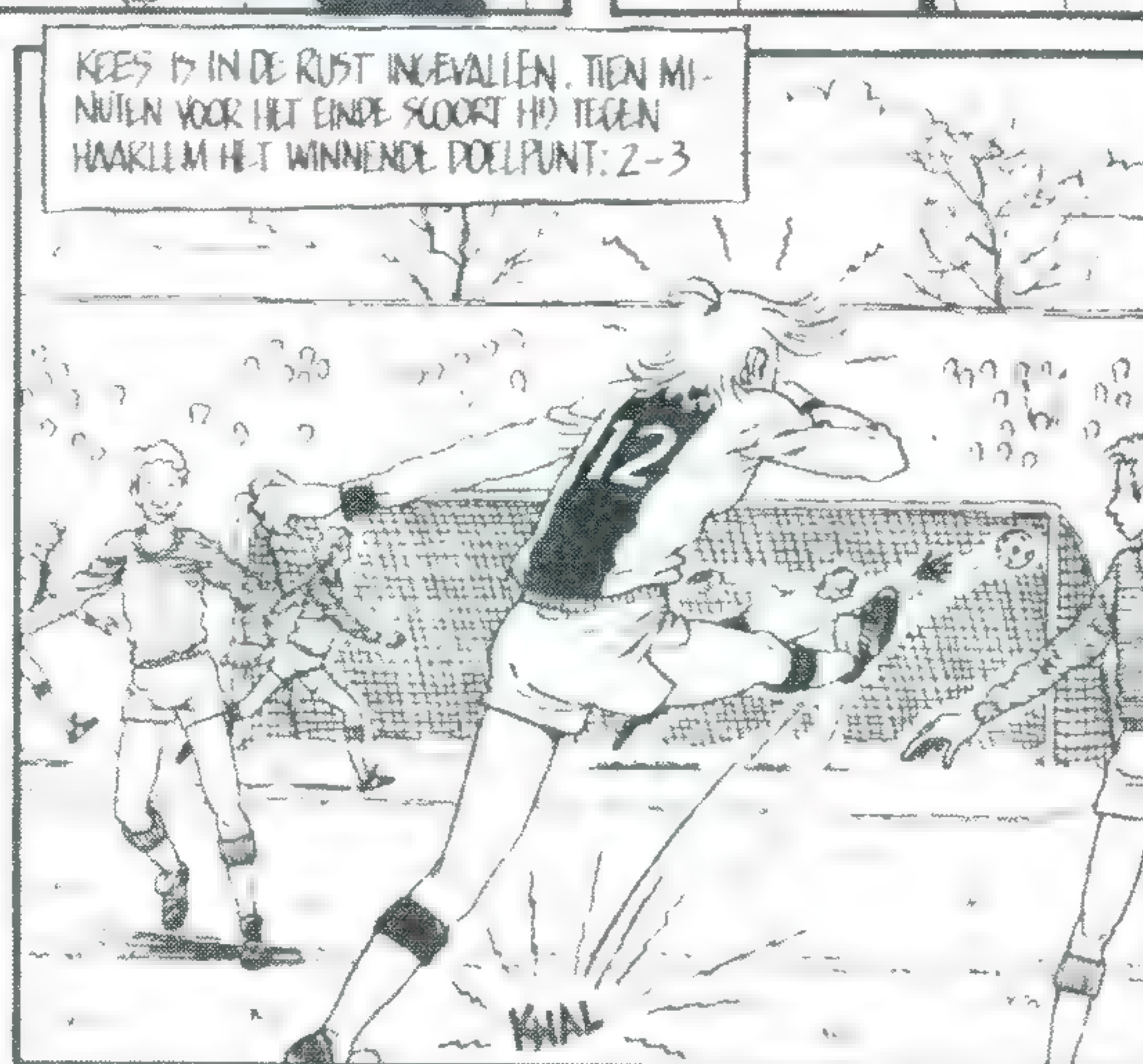
Kees de Jonge heb ik nooit voorgepubliceerd gezien.
Dan heb je *Supergum* gemist, want daarin zijn de eerste 16 pagina's in verschenen; de eerste twee episodes dus.

Dat is die caesuur, waar ik het over had. Je gaat daar ook van drie op vier stroken per pagina over.

Ja, het begin van de derde episode heb ik daarvoor nog hertekend. Ik ben toen overgegaan van 60% verkleining naar 90% verkleining, waardoor ik nu bijna op ware grootte teken.

Je tekent dus op een enorme kleine schaal.
Ik teken met de pen en daarom blijft alles

helder en licht, ook bij zo'n kleine schaal. Omdat het zo helder blijft vind ik eigenlijk ook dat het om kleur schreeuwt! Ik ben nu eenmaal een lijntekenaar, ik mag ook heus wel Gustave Doré of Eisner, maar het is mij toch te zwart. Het is net zoiets als met de muziek van The Band: het is prachtige muziek, absoluut, zonder twijfel, maar ik hou er niet van... Hoe dan ook, vrienden van me vonden dat ik strips moest gaan tekenen, terwijl ik mezelf meer als illustrator zag. Ik kan daar mystiekere dingen in kwijt, die ik juist bij strips tamelijk banaal vind. Na mijn eindeksamen, dat ik heel behoorlijk deed, was het toch moeilijk om aan de slag te komen. Er viel een gat. Op een gegeven moment kwam ik toen Gerrit de Jager tegen, hij zat op een terrasje met Lori Spee. Ik vertelde hem dat het allemaal niet zo goed wilde lukken en hij raadde me toen aan om met mijn werk maar eens langs Van Wulften te gaan. Ik heb toen wat eindeksamenwerk meegenomen en daar zat 'n tekeningetje bij dat ik gemaakt had bij een verhaal van Hans Vervoort over een voetballer, die een gebroken been krijgt en dan door zijn coach wordt afgemaakt, en er zaten ook wat hele oude strippagina's bij over een hele magere Superman ('Fietsman'). Ger van Wulften zag er wel wat in en zei me dat hij nog iets over voetbal had liggen als een mogelijkheid. Ik schrok daar wel wat van, want in zo'n verhaal had ik eigenlijk niet zoveel zin. Hij bleef daar op aandringen en toen ben ik het toch maar eens gaan proberen. Maar al snel kreeg ik door

dat het absoluut niet over de bekende fantastische voetbalhelden ging. Toen ben ik er met Henno (Eggenkamp, HB) aan begonnen.

Voetbal

Van Wulften had een scenario van Henno Eggenkamp in zijn la?

Nee, voor zover ik weet is het idee via via bij Ger terecht gekomen en toen heeft hij er Henno bijgehaald, omdat hij sportverslaggever is geweest, denk ik.

Is je werk voor Wordt Vervolgd nu ouder of jonger dan je voetbalstrip?

Ik weet dat ook niet meer precies. Ik denk dat het ook chronologisch na het begin van Kees de Jonge in *Supergum* komt. Dat begin was uiterst moeizaam. Van Wulften vond dat het té illustratief bleef en dat was ook waar, het verhaal loopt daardoor af en toe niet goed.

Er waren wel meer dingen die niet zo goed lopen, vind ik. Zo blijft het wat onduidelijk op welke plaats Kees in zijn elftal speelt. Je zou zeggen in de achterhoede, maar dat zou toch duidelijk moeten zijn, omdat dat een zeer ongebruikelijke plaats is voor een voetbalheld.

Staat dat er niet in? Nou, hij speelt ook achter, omdat hij typisch een antiheld is. Zo heb ik hem ook willen tekenen, met dat vertekende perspectief van zijn neus. Hij kijkt je zo'n een beetje schuin van onderen

aan. Hij kijkt de kat uit de boom en is dan ook geen echte held.

Je kreeg dus kritiek van Ger?

Ja en het vervelende was dat ik hem toch ook wel een beetje gelijk moest geven. Het ging uiterst moeizaam. Henno zag het allemaal nog wel zitten en dat was wel weer leuk, maar uiteindelijk strandde *Supergum* en daarmee de voorpublicatie. Ik heb mijn spullen bij Van Wulften opgehaald. Toen Wim Stevenhagen *De Vrije Balloen* overnam, althans de redactie ging voeren, heb ik wat proefpagina's ingeleverd voor een eigen verhaal, maar dat werd afgekeurd. Intussen bleef ik toch wel achter de intentie van het Kees de Jonge-verhaal staan.

Je kende het volledige scenario?

Dat niet, maar de intentie was me wel duidelijk. Ik heb bij Henno wel aangedrongen op wat uitgewerkters en daar kwam ook wel wat uit, maar het was toch tamelijk instinktmatig. Uiteindelijk beslaat dit album vier jaar werk.

Vier jaar tekenen?

Nee, vier jaar tekenen én vier jaar zorgen, ruim vier jaar dus. Op een gegeven moment ben ik zelf naar Henno gegaan met het idee om er mee door te gaan. En vooral ook om dat buiten Van Wulften om te doen. We hebben toen samen 30 pagina's gemaakt zonder hem, zijn naar hem toegestapt en toen wilde hij het wel weer hebben.

De rest verscheen dus meteen in het album, zeg je, maar dat kan niet kloppen, omdat je de Grote Wetering erin als nog niet afgebroken tekent.

Nou, nee, nee, wacht eens even, ik heb de Grote Wetering getekend op grond van mijn geheugen, die was toen al afgebroken.

Toch goed onthouden, die muurschilderingen...

Ja, ik wist dat nog perfect en er was ook 'n boek waar ik het uit kon halen. Tsja, dat zijn dingen die Henno van me verwacht. Hij geeft hele uitvoerige aanwijzingen. Vaak ook vergeet hij daarbij dat er een lopend, visueel bedoel ik, verhaal uit moet kunnen komen.

Kontrakt

In Doorzon's Komplete Karavan Gids staat intussen een nieuwe aflevering.

Ja, we hebben min of meer een kontrakt getekend voor 5 à 6 albums. Je weet nooit wat er allemaal gebeurt: ik beschouw het zelf als een soort intentieverklaring.

Vind je het niet jammer dat het niet gewoon voorgepubliceerd wordt?

Zeker. Ger heeft er wel moeite voor gedaan een tijd, bij *Vrij Nederland*, *Voetbal International* en de *Nieuwe Revu*. Er is wel over gesproken, maar uiteindelijk heeft iemand als Toon van Driel meer fans. *Het Parool* zou misschien ook aardig zijn, omdat het zo Amsterdams is, maar het is toch geen krantestrip. Dat zou ik nooit voor elkaar krijgen.

Het komt dus nu in brokken in het tijdschrift dat Van Wulften op dat moment onder handen heeft?

De *Doorzon-Gids* zou een maandblad worden, maar dat kon financieel niet en de frequentie is nu driemaandelijks en dat nog met vertraging. Vanaf nu maken we episodes van 8 pagina's.

Tekenen

Hoe teken je nu precies?

Ik schets de pagina's helemaal voor op lekker dun papier en dan trek ik het later over op beter papier.

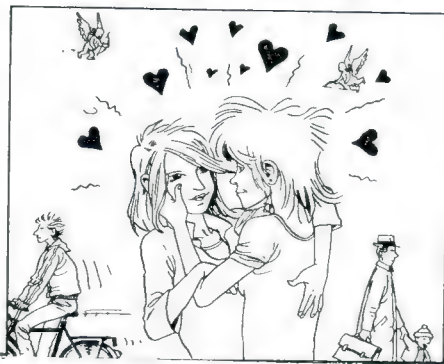
Knip en plak je daarbij?

Ik verplaats wel eens iets en ik spiegel wel eens 'n plaatje met de lichtbak. Dat zijn truuks die je werk kunnen besparen. Sinds kort gebruik ik de lichtbak niet meer voor mijn tekst. Die zet ik er nu direkt in met 'n Rotring-pen, niet zo mooi maar wel wat leesbaarder.

Je krijgt de tekst kant en klaar aangeleverd?

Ja en als ik er commentaar op heb dan bel ik Henno even. Ik heb stilzwijgend wel een keertje wat veranderd, omdat het beter uitkwam, maar daar kreeg ik direkt commentaar van Henno op.

Volgt hij dat dan zo precies?

Illustratiewerk voor het blad 'Club'

Hij merkt het gewoon.

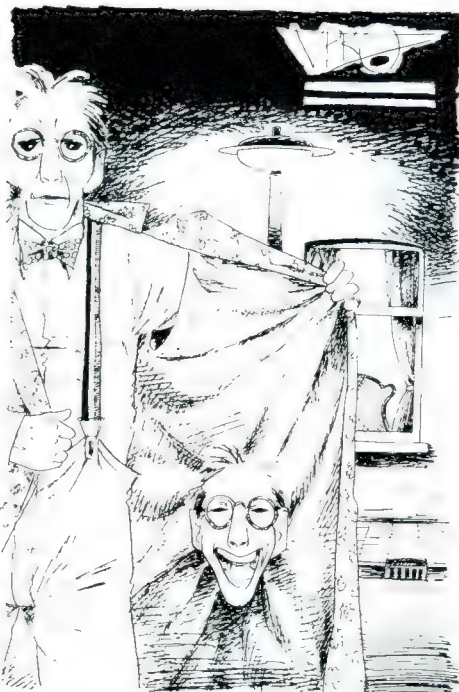
Maak je foto's voor je dekors?

Nou, van het Ajax-stadion heb ik gewoon een aantal foto's, die zijn er, en anders ga ik ter plekke even wat schetsen. Als het even kan wil ik wel even persoonlijk zien wat ik moet tekenen, om de diepte te zien bijvoorbeeld, dan kan je er wat mee doen. Je hebt ook wat herkenbare details nodig. Ik vind het ook belangrijk dat de zaak enigszins klopt voor het verhaal, maar het moet geen doel op zich worden. Ik heb Henno ook wel gevraagd om wat al te herkenbare typische Amsterdamse dingen te laten vallen in het tekenwerk. Het kan bijvoorbeeld bij *Agent 327* dat mij al te Rotterdams is vaak. Het is soms leuk, maar soms ook erg opdringerig. Dat geldt ook voor de bekende voetballers en zo uit mijn strip, het is belangrijker dat zo'n verhaal loopt dan dat je eksakt Neeskens, Crujff of Hulshof probeert te tekenen. Kost zeeën van tijd bovendien.

Henno heeft natuurlijk ook geen enkele ervaring met stripscenario's.

Nee, maar hij groeit er heel langzaam in.

Ontwerp voor een omslag van de VPRO-gids, die niet doorging...

Om me heen hoor ik zeggen dat het ook steeds beter wordt. Je moet daar niet te licht over denken, omdat we toch eigenlijk een heel nieuw gebied aan het aanboren zijn. Er zijn maar weinig strips die over zo een huidige aktualiteit gaan. De meeste strips zijn toch meer droomvervangend, in elk geval de voetbalstrips. In die zin voel ik me absoluut niet als voetbalstriptekenaar. Mijn voornaamste doel is de mentaliteit pootje te haken die in de voetbalwereld, bijv. bij Ajax, bestaat. Henno heeft daar heel wat staaltjes van meegemaakt en hij is daarover cynischer dan ik in feite.

Mentaliteit

Nou ja, maar Vrij Nederland heeft onlangs in drie forse artikelen wat bevestigend materiaal voor jouw strip gepubliceerd. Dat was niet mis.

Die heb ik met interesse gelezen. Heel aardig om te zien dat in onze strip sommige dingen wel eens wat zwaar worden geraakt, maar dat we nog een hele hoop over het hoofd zien. Henno moest me in het begin er ook wel eens van overtuigen dat het echt allemaal zo erg was als hij schreef, maar onderhand sta ik niet meer zo vlug verbaasd.

Ik heb er niet zoveel gêne meer over, waarom zou je de werkelijkheid niet kunnen tekenen?

Je volgt Barend en Van Dorp natuurlijk wel...

Niet alles, maar natuurlijk wel wat betrekking op Ajax heeft. Het gaat mij vooral om de mentaliteit te tackelen en die ken ik wel uit de tijd dat ik zelf voetbalde als er in de kantine weer eens een pilsje teveel gedronken was.

Heb je gevoetbald?

Niet zo lang. Bij Swift op het Olympiaplein.

Jullie pakken de zaken wel flink aan. Van de bestuurders deugt bij jullie werkelijk niets. Gaat het jullie ook niet om een mentaliteit die ook buiten de sport leeft bij bestuurders?

Nee, het gaat om de jongens die altijd buiten schot blijven in de sportwereld, die zelf hun eigen public relations opgezet hebben en onder controle houden. Het gaat om die keurige mannen achter hun bureau's, die als het erop aankomt gewoon grof zijn. Harmsen zegt bijvoorbeeld toch ook gewoon dat supporters *varkenskoppen* zijn! Daarom komen al die mensen zoals Van Praag en Leo Horn ook gewoon in mijn strip voor.

Heb je daar geen last mee gekregen?

Nee, ik ben er wel bang voor geweest 'n beetje. Ik moet zeggen dat ik allengs wel wat minder precies portretteer en zo, maar als in ons verhaal Van Praag opstapt, dan zal er toch zo iemand als zijn opvolger Harmsen op de propen komen.

Je bent natuurlijk in goed gezelschap. Nota bene Crujff houdt nu nog staande dat hij

hem nog op de eerste waarheid moet betrappen

Ach Harmsen krijgt misschien wel een iets andere naam in de strip. En wat Cruijff over Van Praag zegt is nog een hele P.R.-achtige opmerking. Er mag niets gezegd worden en er komt niets naar buiten. Als je dan bij Barend en Van Dorp leest hoe er over trainers gepraat wordt op vergaderingen en hoe die mensen zich dat nog laten aanleunen ook. Dat zullen je werkgevers toch maar zijn... Dat je zó over je laat lopen! Het zijn boodschappenjongens. En dat moet iemand toch kwijt; als je niet op zijn vrouw kan dan gaat het neerkomen op de spelers en dat is waar wij het in onze strip een beetje over willen laten proberen te gaan.

Vrouwen

Kees de Jonge gaat ook over seks...
Dat is er nu een beetje uit.

Dat kan zijn, maar ik vind dat zelfs met al dat tamelijk ruwe taalgebruik dat gedoe met vrouwen veel natuurlijker overkomt. In lullige zin als ze elkaar onderling zitten op te juinen, maar in heel normale zin in zover het bijvoorbeeld de vriendinnetjes van Kees betreft. Ik vind dat in jouw strip dit normaal aan de orde is, waar in andere strips het seksleven van striphelden zeer onnatuurlijk geheel ontbreekt.

De lullige dingen dik ik niet echt aan, dat klopt zo ongeveer wel. Maar het is inderdaad zo, Kees is menselijk en kan zijn hoofd op hol laten brengen door vrouwen. Ik weet niet precies hoe dat op de lezer overkomt. Ik wil vooral dat blijkt hoe hij zich ontworstelt aan zijn moeder en haar truttige trouwplannen met de vriendin, die klaar staat om kinderen te krijgen. Daartegenover staat zijn tweede vriendin, waar hij wel mee gaat wonen.

Op een nog truttiger manier, als ik dat mag zeggen...

Ja, dat is waar, het lijkt 'n snelle dame, maar het is toch een trutje, misschien is dat wel exemplarisch...

Is dat iets dat Henno er speciaal in wil hebben?

Nou ja, Henno verzint zo wat en we werken wel naar een clou toe. Kees krijgt hoe dan ook een schoonvader, waar hij wat bij gaat doen en waar hij uiteindelijk ook zal gaan eindigen. Dat denken we nu tenminste, bijvoorbeeld... Hoe ik ook kijk, ik ben tevreden dat het een echte realistische strip is en dat zie je tegenwoordig toch maar zelden. Als je nu de strip *Sjef van Oekel* neemt, die ook over 'vandaag' gaat, dan moet ik toch konstaten dat die ook in een fantasiewereld blijft.

Vind je dat vergelijkbaar?

Zeker in de zin van aktualiteit en wat stijl betreft helemaal. Er zijn veel mensen die me een epigonisme van Van den Boogaard verwijten en ik bewonder hem ook zeer, ik heb veel naar Van den Boogaard gekeken. Toch is de inhoud van mijn strip pas echt

aktueel.

Geen droom?

Ach, Donald Duck heeft dat, niet aktueel én droom en toch van nu.

Is dat het mystieke waar je het over had i.v.m. illustraties t.o.v. strips?

Nee, ik pik 'n moment uit 'n verhaal bij mijn illustratiewerk. Ik heb daarbij niet zelf ook nog een verhaal te vertellen. Ik pak er iets uit dat met vorm te maken heeft. Ik zoek niet naar een bepaalde gebeurtenis uit het verhaal.

Abe Voetballerina

Maak je op dit moment illustratiewerk?

Ja, dat is heel verschillend. Ik heb tot nu toe getekend voor het blad *Mensen*, de konsumentenrubriek van *Trouw*, een half jaar voor het blad *Psychologie*, ik heb voor het Tropeninstituut gewerkt en momenteel werk ik voor twee meisjesbladen: *Club* en *Anita*, daar ben ik net mee begonnen.

Je bent dus wat men noemt een kleine zelfstandige.

Ja, dat probeer ik te zijn. Het is niet altijd even gemakkelijk. Daarnaast maak ik natuurlijk ook dingen voor mezelf, ik heb tenslotte kunstaspiraties, en daar komt de mystiek wat meer om de hoek kijken, al weet ik niet goed hoe ik dat moet uitleggen. Ik zou je daarvoor dat werk moeten laten zien, maar dat heb ik niet hier. Bij dat mystieke moet je denken aan *John Difool* van Moebius, dat zit er vol mee. Of *Jugurtha*, barstensvol mystiek!

Je volgt het stripgebeuren dus wel?

Nou ja, wat ik er mooi van vind. Vaste punten zijn daarbij Moebius en Giraud dus, Fransz en Rosinski natuurlijk, over mystiek gesproken...

Jonathan van Cosey dan toch zeker ook.

Dat vind ik ook wel aardig, maar ik lig er niet op te wachten. Het is wel mystiek, maar mijn mystiek heeft toch ook met het tekenen te maken, met mystiek in de lijnvoering zal ik maar zeggen en mystiek in de

vorm. Eric Schreurs en Gezellig & Leuk bijvoorbeeld zijn volstrekt niet mystiek, maar toch kijk ik er behoorlijk naar momenteel. Scheurs vooral begint erg goed te worden.

En daarvoor was dat dus Van den Boogaard...

Niet de modieuze Van den Boogaard van *Van Oekel*, maar die van *Ans en Hans* en van *Witje*, prachtig vond ik dat.

En zijn Abe Voetballerina natuurlijk.

Ja, dat was zonder meer prima, daar heb ik meer plezier mee dan met Guust Flater, dat is hikken van het lachen voor me.

De enig echte voorloper van jouw voetbalstrip.

Ik zorg er wel voor er niet teveel naar te kijken en bovendien, af en toe is het ook toch ook best melig. Het drijft een beetje teveel op het succes van het Nederlandse voetbal indertijd; het is toch niet echt kritisch. Tijdsgebonden.

Nog eens terug naar je werk: in het begin heb je in je achtergronden nogal wat grapjes op de achtergrond verwerkt en dat verdwijnt allengs, hoe komt dat?

Je bedoelt al die overbodige voetballen die ik steeds door het beeld laat vliegen?

Dat is me eerlijk gezegd niet opgeballen...

Jawel, hier kijk maar (bladert wanhopig heen en weer op zoek naar ballen. HB)...

Nee, ik bedoel dat Kuifje in het elftal van Kees meedoet, dat Hans Wiegel bij Kees in de klas zit en zo.

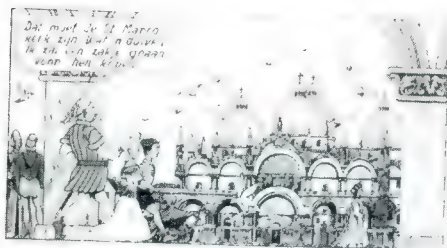
Ja, nou goed, ik werkte toen veel langzamer, er was meer ruimte, maar het zit er soms nog in, ook al maak ik nu vier stroken per plaat. Ik moet nu meer op het verhaal letten.

Ben je nog met andere strips aan de slag?

Af en toe probeer ik voor mezelf een dagstripje, maar dat is totaal iets anders. Anders getekend en literairder omdat ik dat zelf schrijf. Wat het tekenwerk betreft zit je dan al vlug vast aan een bepaalde traditie. Dat is heel strak en dat is eigenlijk weer irritant.

In de zoeker

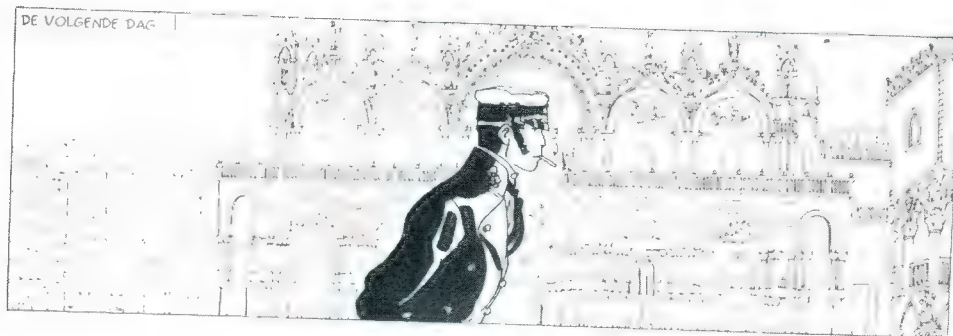
Zes jaar geleden verscheen in *Stripschrift* nr. 124 (1979) voor de laatste maal de rubriek In de zoeker van Rob van Eijck. Deze rubriek verscheen aanvankelijk maandelijks en signaleerde opmerkelijke zaken in strips: frappante citaten, plagiaat, gastoptredens van bekende stripfiguren of -auteurs, fouten, sluikreklame enzovoorts. Uit de lezersenquête van vorig jaar bleek voor deze rubriek nog zoveel belangstelling te bestaan dat we besloten hem in ere te herstellen, waarbij we echter een beroep doen op uw hulpvaardigheid. Suggesties zijn dus welkom. Deze eerste Zoeker is een mediterrane tegenhanger van de 'Amsterdamzoeker' in nr. 143 (1981): na het Venetië van het Noorden nu het Amsterdam van het Zuiden. Pratt's *Fabel van Venetië* is daarin maar met één voorbeeld opgenomen, omdat in dat album zelf al een uitvoerige fotodokumentatie opgenomen is. De samensteller van deze Zoeker is Har Brok.

Vandersteen (Suske en Wiske: *De Tartaarse hem*)

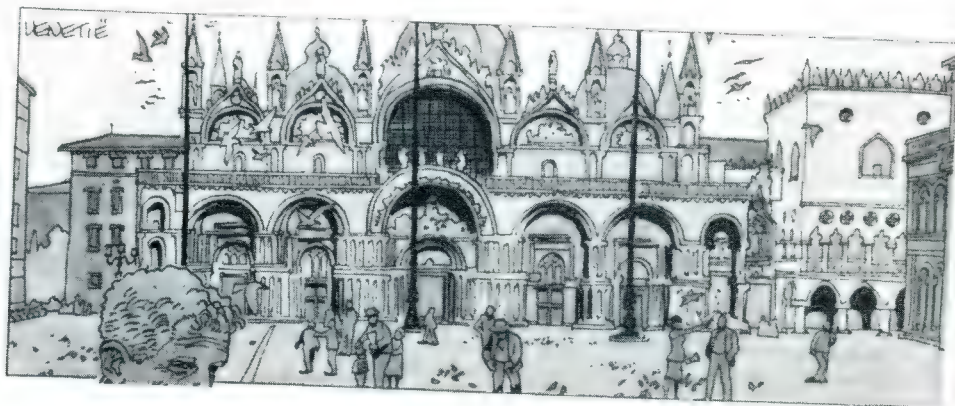

Basilica di San Marco

Pratt (*Fabel van Venetië*)

Cosey (*Op zoek naar Per Pan 2*)

Piazza San Marco en de Campanile

Hurey (Ohee nr. 432: De X-bom)

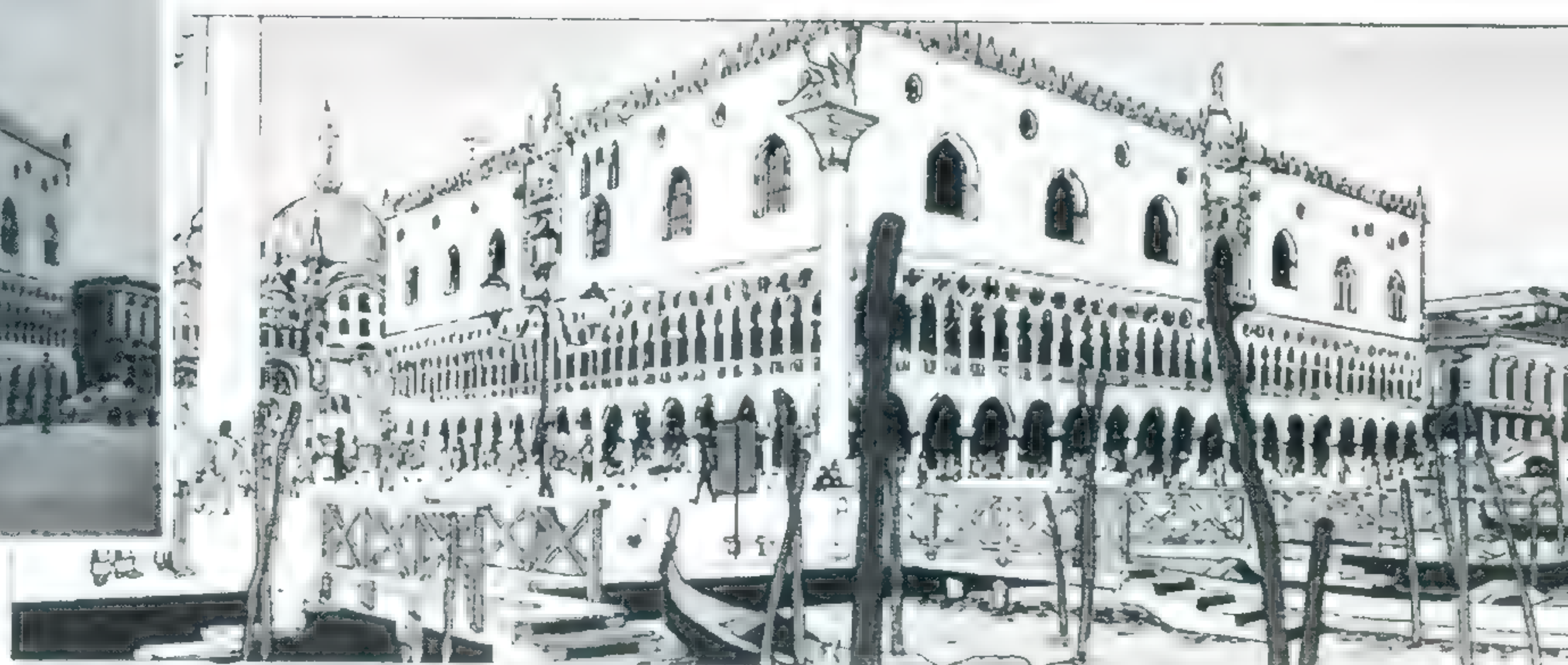
I Mori

Martin (Lefranc: Giftige sneeuw)

Palazza Ducale

't Jong (Willem Peper: De laatste doge)

De wereld van Edgar P. Jacobs: Van de hak op de tak!

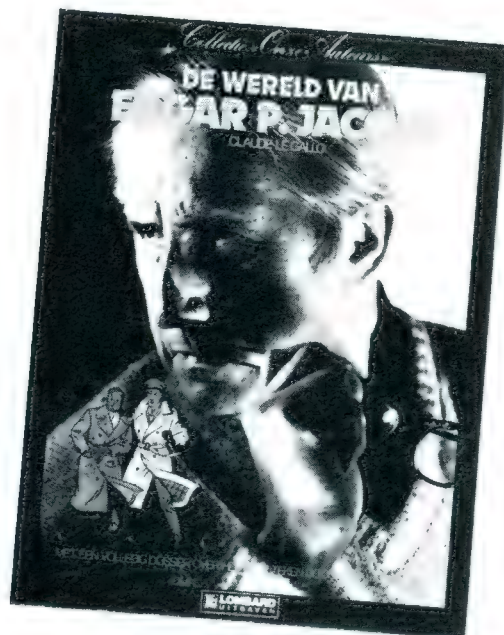
door Rob van Eijck

Claude Le Gallo: *De wereld van Edgar P. Jacobs* (met een Dossier Gele Teken door Daniël van Kerckhove). Uitgeverij Lombard, Prijs: f 44,—.

De keuze van Edgar P. Jacobs als onderwerp van het tweede deel van de Lombard-collectie *Onze Auteurs* is geen verrassende. Enerzijds rechtvaardigt deze keuze het vermoeden dat men in deze Collectie voor een zekere chronologische opzet heeft gekozen, zodat men na Paul Cuvelier een tweede heeft gekozen van de Grote Vier die het weekblad *Kuifje* zijn gestart, en anderzijds is Jacobs ook in het algemeen een man om wie je niet heen kunt als je het over *Kuifje*-weekblad hebt.

De inleiding van *De wereld van Edgar P. Jacobs* maakt duidelijk onderscheid tussen de drie delen waaruit het boek bestaat: het werk zelf van Jacobs, dus de illustraties; de 'kundige uitleg' daarvan door Claude Le Gallo; en het *Dossier Gele Teken*, samengesteld door Daniël van Kerckhove. Laten we eerst het tekstgedeelte eens doorlopen. Het eerste hoofdstukje heet *Het ophalen van het doek* en dient dan ook om Jacobs in te leiden als een veelzijdig begaafd en publiciteitsschuw man, terwijl de hoofdstuktitel ook slaat op de stelling dat het feit dat Jacobs 'theaterman' is geweest zijn invloed heeft gehad op de serie *Blake & Mortimer*. Daarna ploffen we in het volgende hoofdstukje, *De U-straal*, voorloper van de cyclus *Blake en Mortimer*, onmiddellijk in Jacobs' stripwerk voor *Bravo* in de oorlogsjaren. Over zijn jeugd en zijn carrière bij de opera is in de tekst niets te vinden, slechts de illustraties verstrekken daarover wat schaarse informatie. De samenwerking van Jacobs met Hergé komt er eveneens bekaid vanaf en er worden in dit hoofdstukje nogal wat feiten gesteld zonder die

De legendarische omslag van 'Het gele teken' én drie andere proefomslagen, die aan de uitgever werden voorgelegd

verder toe te lichten of uit te werken en vragen opgeroepen die niet beantwoord worden. En dat is een euvel waaraan ook alle andere hoofdstukken mank gaan. Bovendien is de hele tekst onhandig en houten geschreven (of vertaald?) en wordt met grote regelmaat van de hak op de tak gesprongen.

In de volgende hoofdstukken, met pakkende titels als *De passie voor de historie*, *Science fiction en het onbekende* en *Avontuur, mysterie, fantastiek*, wordt een poging gedaan het werk van Jacobs te analyseren. Dit is grotendeels mislukt. De tekst is te vrijblijvend, plukt te hooi en te gras wat aspecten uit Jacobs' werk en is hier en daar volstrekt onduidelijk. Meestal is er weinig lijn in de betogen te ontdekken, die feitelijk bestaan uit een aantal losse opmerkingen achter elkaar.

Hier en daar zitten er in het tekstgedeelte wel enkele interessante gegevens, zoals over het verdwijnen van Nasir en vooral over het gebruik van kleur door Jacobs, ditmaal wel uitvoerig toegelicht en onderbouwd. Het opvallende echter is dat dit stukje over kleuren afkomstig is uit een lezing die gehouden is in het Musée des Arts Décoratifs in Parijs in 1968 (door wie gehouden staat niet vermeld, dus dat zal wel door Le Gallo zelf gedaan zijn).

De meest interessante delen, die met de meeste inhoud, zijn echter niet door Le Gallo geschreven, maar door Jacobs zelf. Stukken uit korrespondentie en delen van interviews, wanneer dus Jacobs zelf aan het woord is, geven wel degelijk een dieper inzicht in het oeuvre van deze oerpijler van Kuifje-weekblad. Maar Claude Le Gallo heeft daaraan helaas bijzonder weinig toe te voegen.

Het *Dossier Gele Teken* bestaat uit drie hoofdstukken. Het eerste *De bronnen*, is interessant omdat samensteller Van Kerckhove de authentieke boeken en foto's heeft opgespoord met behulp waarvan Jacobs dit verhaal heeft getekend. Helaas draaft Van Kerckhove wat teveel door in het bijbehorende tekstgedeelte, zodat ook diens tekst er niet al te leesbaar op wordt. Het was beter geweest als hij zich had beperkt tot uitvoerige bijschriften bij zijn meestal interessante illustraties.

In het tweede Dossier-hoofdstuk, *De opbouw van het scenario*, wordt duidelijker dan in de tekst van Le Gallo, die dit alleen als feit aanstipt, het verband gelegd tussen Jacobs als opera-akteur en als stripmaker, evenals tussen de film en Jacobs' strips. Toch had dit verband ook hier wat nader uitgewerkt kunnen worden.

Hoofdstuk 3, *De afleidingen*, bestaat uit voorbeelden van verwijzingen naar en parodieën op het werk van Jacobs in strips en tekeningen van andere tekenaars. Een leuk onderdeel, maar het aantal verwijzingen en parodieën is veel groter en de keuze in dit Dossier is zeker diskutabel.

Over het algemeen bevat het tekstgedeelte van *De wereld van Edgar P. Jacobs* slechts een bevestiging van datgene wat al bekend was, zowel wat betreft de verhaalstructuur als de achtergronden van het werk. Hier en

daar worden nieuwe elementen naar voren gehaald, maar het reeds bekende overheerst. Men zou kunnen aanvoeren dat dat in een algemeen bedoeld boek als *De wereld van Edgar P. Jacobs* onontkoombaar is, omdat het ook gelezen moet kunnen worden door mensen die niets van Jacobs weten. Zeker, maar vermoedelijk zullen er onder de kopers van dit boek velen zijn die al vrij veel over Jacobs' werk weten, juist omdat het de meer geïnteresseerden zijn die zich dit boek zullen aanschaffen. Voor hen heeft *De wereld* weinig nieuws te vertellen. Te vertellen, want te zien is er aan nieuws genoeg, dankzij het feit dat Jacobs zijn persoonlijke archief heeft opengesteld. Pagina's lang zijn er prachtige tekeningen, foto's en schetsen te zien, die wel degelijk meer inzicht verschaffen in het werk van de tekenaar van *Blake & Mortimer*, ook al zijn de bijschriften soms bepaald onduidelijk en

heeft men het niet altijd nodig geoordeeld strippagina's met Nederlandse teksten te kiezen waar die wel voorradig waren en evenmin om Franstalige brieven van een Nederlandse vertaling te voorzien (zodat de hiërogliefenversie van Jacobs' eigen naam voor Nederlandstalige lezers verloren gaat, pagina 53).

Men had er beter aan gedaan van *De wereld van Edgar P. Jacobs* een kijkboek te maken, want de tekst – op enkele gedeelten van Jacobs zelf na – wekt eerder irritatie dan voldoening. Moet men dit boek dan maar niet kopen? Toch wel. Want de illustraties vormen een prachtig document over leven en werk van de grote stripmaker die Jacobs steeds is geweest. Maar alleen de *illustraties*. Het tekstgedeelte moet nog maar eens grondig overgedaan worden.

Schetspagina voor 'De drie formules van professor Sato'...

Stripschrift

Oude nummers

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar voor de oorspronkelijke prijs. Bestellingen kunt u richten aan:

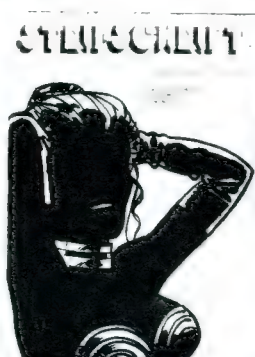
Adm. Stripschrift
Antwoordnummer 420
3700 VB Zeist

Na overmaking van het totaalbedrag aan Stripschriften plus f2,50 porto- en administratiekosten op gironummer 209948 tnv. 'Stripschrift', Zeist, wordt het bestelde u thuis gezonden.

- 19 (f2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14.
- 65 plus (f2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Lynch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.
- 66 (f2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.
- 67 (f2,25): Nader tot Kuifje 3 over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met Bollie en Billie en De Sliert en een bibliografie; De Wonderen van Mu.
- 70 (f2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijners.
- 74 (f2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl, Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; profesor Pi...
- 77 (f2,95): Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clercx.
- 78 (f2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagerdorp Popeye; Modesty Blaise.
- 79 (f2,95): Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar.
- 80 (f2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Piet Wijn...
- 83 (f2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Lorient; Dick Bos reclamestrip Glashard.
- 86 (f2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...
- 87 (f2,95): Bert Bus, herdruk Nito-kris, kartoonrubriek Ong-gezien, Tomi Ungerer, Sempelman, Lucky Luke, LL-persiflage.
- 88 (f2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor, prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.
- 89 (f2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, Tardi-oorlogsstrip, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.
- 92 (f2,95): Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, en Van Strijd tot strip, Wim van Wieringen.
- 94/95 (f3,60): Robbedoes-weekblad... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.
- 97 (f3,25): Keizerstrip Trigü tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, interview met Selby Kelly weduwe van Pogo-tekenaar Walt.
- 98 (f3,25): Strips in de dertiger jaren: Doe Mee, Centsprenten en strips, Tripje, G. Rotman, G. van Raemdonck, Bulletje en Bonestaak en Thijs IJs en Gijse Goochem.
- 99 (f4,95): Milton Caniff, Wallace Wood interview, Stripkoerier en Gummi.
- 101 (f3,95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Jean-Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman, 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.
- 102/103 (f3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.
- 104 (f3,95): Interview met Joost Swarte door Herman Pieter de Boer, Pogo Herdruk, De eerloze krijg.
- 105 (f3,95): 'Duckman' Carl Barks, herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap, Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.
- 106 (f4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoodsneede, Pogo, Eric de Noorman.
- 107/108 (f4,95): Kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Rob musical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...
- 109/110 (f4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op vooroordelen Strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...
- 111 (f4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenario, lettering, inkt, inkleuring, merchandising en syndication, Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...
- 112/113/114 (f5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.
- 115 (f4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.
- 116 (f4,95): Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piets Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.
- 117/118 (f6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.
- 119 (f4,95): Lucky Luke, Morris en

Goscinnny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt.

- 120 (f4,95): Science Fiction met Le-loup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.
- 121 (f4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphan-del. De Stripkatalogus.
- 122/123 (f6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.
- 124 (f4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.
- 125 (f4,95): Cuvelier-nummer met artike-len en herdruk, Pogo etc.
- 126/127 (f6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.
- 128 (f4,95): Guido Crepax en Valentina.
- 129/130 (f6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor stripte-kenars, Jacques Tardi.
- 131 (f4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.
- 132 (f4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.
- 133 (f4,95): Joost Swarte, Droom-prijsvraag, Rose, Enquête.
- 134 (f4,95): Beeldverhaal in de oorlog. Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.
- 135/136 (f6,50): Willy Vandersteen artike-len, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.
- 137 (f4,95): De kleine uitgevers, Rijn-perman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.
- 138 (f4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.
- 139/140 (f6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.
- 141 (f4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minioet, Kapi-tein Rob en Romeo Brown.
- 142 (f4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.
- 143 (f4,95): Amsterdam in strips, Kuif-je voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.
- 144 (f4,95): 1984, Ravian, Striplum-kopers onderzocht, Prikkebeen.
- 145 (f4,95): Frank Frazetta's Fantasti-sche Wereld. 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.
- 146/147 (f6,50): Floc'h, Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.
- 148 (f4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.
- 149 (f4,95): Conan, Wie is dat?, Conan-strip, Romeo Brown, Sam's Strip.
- 150 (f4,95): Krazy Kat, De dieren van Crumb, Nard'n' Pat, Garfield, De Shtunk, Li'l Abner, Dierenleed, Fat Freddy's Cat, Vlaamse smet-jes, Romeo Brown.
- 151/152 (f6,50): Jan Kordaas, Yves Chaland en de erfenis van Tillieux, Het voorbeeldige leven van Jijé, De Bende van vier.
- 153 (f4,95): William Vance, Bruno Bra-zil, Bob Morane, Jerom in Tibet, Kapitein Rob, Chantal Montellier, Vlaamse Frutjes.
- 154 (f4,95): Belgische strips, Didier Comès, De Rat-cisten een strip van Comès, EC herleeft, Kuifje op de knieën.
- 155 (f5,25): Victor de la Fuente, Hax-tur, Fernando Fernandez, Francis-co Ibanez, De Disney films, de to-plijsten van 1981.
- 156 (f5,25): Nieuwe Nederlanders, Paul Teng, Dick Briel, Red Rat, Gezellig en leuk, Prutswork.
- 157 (f5,25): Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs, Ster-en stralen in Hollywood.
- 158 (f5,25): Marten Toonder, François Bourgeon, Comicana, Jean-Louis Floc'h, De Zeven van Zeveneken.
- 159/160 (f7,-): Engelse stripweekbla-den, Strip against racism, Crumb's Sketchbook, Stripfiguren vogelvrij?
- 161 (f5,25): Nieuwe strijbladen, Knud-de, Bij de dood van Wallace Wood, Josep Toutain.
- 162/163 (f7,-): Robbedoes is ook geen twintig meer, Flip Flink, Ger-man: De Guust Flater van de tach-tiger jaren, Bercovici, Hilaire en Cossu, Morris, Plagiaat en piratendruk.
- 164 (f5,25): Interview met Harvey Kurtzman, Lijk op de Imjin, Lezers over parodie en plagiaat.
- 165 (f5,25): Interview met Frank Mar-gerin en Raymond Reding. Een analyse van de strips van Cossey.
- 166 (f5,25): Interview met Paul Gilon, schepper van Schipbreuk in de tijd en met Pierre Christin scenarist.
- 167 (f6,-): De wereld van Richard Corben, Jan Strnad zijn bezielde scenarist. De toplijsten van 1982.
- 168/169 (f8,-): De Bonnellfilm, inter-vIEWS met de makers: Marten Toonder, Harrie Geelen, Rob Hou-wer en Ben van Voorn. Walt Dis-ney's Tron. In memoriam Hergé. Interview Serge Ernst.
- 170 (f6,-): Interviews met Martin Veyron (tekenaar van Barend Ter-zijde), Bart van Erkel, en Chayé.
- 171 (f6,-): Interview met Milo Mana-ra (tekenaar van Guiseppe Berg-man) en analyse van zijn strips. In-terview met Frits Kloezeman (teke-naar van 'Rechter Tie').
- 172 (f6,-): Krantestrips in Nederland. Interview met Nikita Mandryka (te-kenaar van 'De gemaskerde Komkommer').
- 173 (f6,-): Interview met Ted Benoît (tekenaar van o.a. 'Morfeu Electri-co'), Vijftig jaar Comics in Ameri-ka. Interview met Dick Matena.
- 174/175 (f8,-): Meeslepend interview met Peter Pontiac. Strips en Pop-muziek. Boekbesprekingen.
- 176 (f6,-): Fred en Liliane Funcken (Witte Ruiter, Harald de Viking enz.), Vijftien jaar Stripantiquariaat Lambiek. Strips en Onderwijs.
- 177/178 (f8,-): Interviews met Schui-ten, Renard en Peeters ('De medi-anen van Cymbiola'), analyses van hun strips. Interviews met Her-mann ('Bernard Prince'), 'Coman-che', 'Jeremiah') Neal Adams en Tom Wilson. De toplijsten van 1983. Wendy Pini's Elfquest.

BOEKEN IN HET KORT

Renard (e.a.): *De Elfen van Pomariolus* Haarlem (Arboris) 1984, Prijs f 29,90 (gebonden).

Stel: je kunt een *pallet* wit papier goedkoop op de kop tikken, je hebt nog wat karton achter de hand, maar het heeft allemaal een wat onhandelbaar formaat, dus stripalbums kun je er niet op drukken. Wat kun je er dan nog mee doen? Idee: je huurt een derderangsilustrator in, die door zijn werk voor brochures en streekromans goed geoefend is in het natekenen van foto's van fabrieken en puberverdriet, en die – tot je eigen verbazing – óók nog in staat is tot een artistieke vormgeving (de man blijkt zijn halve leven in de reclamewereld te hebben doorgebracht); je brengt hem in contact met een schrijver van folders en romances en het duo maakt voor jou een modern sprookje.

Natuurlijk zal dat boek niet verkopen; dat voel je aan je water. Maar stripliefhebbers zijn een dom volk dat je er op meer dan één manier in kunt luizen: dus je geeft de illustrator de naam van een striptekenaar-in-opmars (Claude Renard), en wie het boek wil hebben moet het ongezien bestellen, want de o zo beperkte oplage is al op voorhand uitverkocht. Slimme jongens, die uitgevers.

(MS)

Golden Age. 'The Golden Age of Comics' is, zoals de titel al aangeeft, een tijdschrift gewijd aan de Amerikaanse comicbooks die pakweg tussen 1937 en 1955 verschenen. Nummer 1 (dec. '82) is voor het grootste deel gewijd aan de comics van *Walt Kelly*. Van zijn zeer zeldzame 'Adventures of Peter Wheat' uit 1948 vinden we een herdruk van zowel nr. 1 als nr. 2. De herdruk van de geestige 'Nible and Nuble' wordt begeleid door een aardig artikel van Betty Curtis over de dubbele bodem in Kelly's werk voor *Animal Comics*, waarin deze strip verscheen.

In het artikel 'The other Daredevil' gaat Ron Goulart in op de oude Daredevil-strip van o.a. Jack Cole en Charles Biro. Van de laatste werd ook een verhaal herdrukt uit 1942. Bedenk wel dat het steeds om zwart-wit reproducties van kleurenstrips gaat.

Verder is in dit nummer een artikel over de humor in Capitain Marvel te

vinden. Er zijn al meerdere nummers van dit tweemaandelijks te verschijnen blad uit. De redactie is in handen van Thompson en Thompson, bekend van *The Buyers' Guide*. De prijs is \$2,50. Inlichtingen: New Media Publishing, Inc., 1518 E. Fowler Ave, Tampa, FL 33612, USA.

(DdB)

Papayas. 'We was sitting around at Peppovision (uitgever op Hawaii – DdB.) one day an' we was real BORED, yeah? So Paul says, 'Ey, we gotta do something FUN'. So we wen staht to t'ink of t'ings dat was fun. Aftah we wen eliminate da illegal ones, we was left wit' *Papayas*. Aldus de introductie van het Hawaiaanse comicbook *Papayas*. Het hele blad is in dergelijk Hawaii-Ameriaans geschreven. Een groot deel (34 pp.) wordt ingenomen door *Murdoch da Mongoose*, van Todd Y. Kurosawa (tekeningen) en D. Simonson (tekst). De strip is vlot getekend; het verhaal is redelijk, maar wel voorspelbaar. Het gaat voornamelijk over Rory, die geen geld heeft om te trouwen met Myra, die een ei van hem heeft. Barkeerper Murdock traint hem dan om het op te nemen tegen Murdock's vijand, de bokser Manny Manok. Het gokgedrag van de kleurrijke Auntie Nene zorgt voor de nodige extra verwickelingen.

Verder is er een, uiteraard te Hawaii spelende, persiflage op E.T.: Etè, door K. Ishibashi (tekeningen) en P. Otaguro en D. Simonson (tekst). De tekeningen zijn matig, het verhaal sentimenteel.

Een andere parodie is *Manong P.I.*, door G. Cockroft (tekeningen) en dezelfde scenaristen. Het is beter getekend, maar eigenlijk een Mad-imitatie.

Verder vinden we nog werk van D. Fujitake, D. Thorne en Peppo. Het geheel is middelmatig, maar wel amusant, vooral door de Hawaiaanse setting.

In Hawaii kost het stripblad *Papayas* \$3,50. U kunt het bestellen voor \$4,50 (\$5, – per luchtpost) bij Peppovision Inc., 4614 Kilaned Ave 330, Honolulu, Hawaii 96816.

(DdB)

Raeburn van Buren: *Abbie an' Slat's*, Ken Pierce, Park Forest (Ill., U.S.A.) 1983, zwartwit 80 blz., \$5,95

Over de Amerikaanse tekenaar Al Capp van *Li'l Abner* doen een aan-

tal verhalen de ronde waarvan je niet weet hoe serieus je ze moet nemen. Neem het verhaal hoe hij Van Buren overhaalde om de strip *Abbie an' Slat's* te gaan tekenen. De in 1891 geboren Raeburn van Buren was tot 1937 illustrator. Eerst tekende hij cartoons voor *Life*, *Puck* en *Judge*; later illustreerde hij ook verhalen voor *Smith's Magazine*, *Saturday Evening Post*, *The New Yorker*, *Esquire*, enz. Een aantal van die bladen was failliet gegaan en Capp zou dat als argument hebben gebruikt om Van Buren strips te laten tekenen. Volgens de *World Encyclopedia of Comics* heeft Capp beweerd dat er geen droog brood meer in tijdschriften zat, omdat ze door de radio verdrongen zouden worden. In de introductie van de hier besproken uitgave laat H. Galewitz daarentegen Capp zeggen dat de toekomst juist voor bladen met foto's was weggelegd!... Hoe het ook zij, Van Buren ging de krantestrip *Abbie an' Slat's* tekenen op tekst van Al Capp. Dat het een meesterwerk werd kunnen we in het nu verschenen boekje zien. Het is eigenlijk vreemd dat tot nu toe zo weinig aandacht aan deze strip besteed is.

Al Capp schreef het scenario tot 1946, waarna zijn broer Elliot het overnam. Van Buren bleef de strip tekenen tot 1971. De tekeningen zijn prachtig en vinden hun gelijke niet in de Amerikaanse stripgeschiedenis. Zoals de meeste tijdschriftillustraties zijn het pentekeningen met veel details. Tsja, in de jaren '30 had je nog strips van formaat... Ook in andere zaken is de invloed van de tijdschriften merkbaar: vrouwen als Judy en Becky lijken zo weggelopen uit een modeblad. In andere figuren, zoals Slat's zelf, vinden we het licht karikaturale realisme waarin Norman Rockwell zo een meester was. Maar Van Buren weet ook echte karikaturen neer te zetten, zoals de ouderwetse tante Abbie en Bathless Croggins met zijn enorme snor.

Het is een fraai stel figuren dat deze strip bevolkt: Slat's Scrapple is een typisch Amerikaanse stripfiguur: naïef, eerlijk als goud, vindingrijk, vaak miskend; een soort kruising tussen Little Orphan Annie en Li'l Abner. Pop Croggins, bijgenaamd Bathless, is oud vies, onkonventioneel en geniaal. Hij wordt veracht in zijn dorp, maar is erg geliefd bij de lezers van de strip. Hoewel Aunt Abbie mede haar naam geeft aan de strip, speelt ze niet zo'n belang-

rijke rol als mooiere vrouwen. Als dame met hersens is zij toch vaak een reddende engel. Dan zijn er nog Hagstone, een gewiekst zakenman en vijand van Slat's, en Becky Croggins, de ondernemende mooie dochter van Pop.

Met deze personages weet Capp veel afwisseling in de verhalen te brengen: romantiek, kolder, spanning en grappige dialogen. Nu eens was deze strip een *soap opera*, dan weer een detektieverhaal en vaak had humor als die van *Li'l Abner* de overhand. Soms lijkt het een pastiche op deze strip. Men denke daarbij aan Lucky Luke getekend door Giraud om de gedachten te bepalen.

Het is geen wonder dat de strip erg populair is geweest, want hij heeft eigenlijk aan ieder wat te bieden. Door het initiatief van uitgever Ken Pierce kunnen wij er nu ook kennis van nemen. In dit boekje zijn twee opeenvolgende episodes uit de beginperiode (1937) bijeengebracht, samen met twee episodes uit 1941 nog een zondagsaflevering uit 1942.

(DdB)

Ceppi Stefan deel 4, *In de greep van Howrah*. Serie: Een strip, 'n auteur, uitgave Casterman, prijs f 6,95.

Calcutta herbergt een groot aantal Europeanen, die verslaafd zijn aan hard drugs. Zo ook een vriendin van Stefan, genaamd *Alice*. Een tweetal oude maatjes van Stefan hebben haar en haar vriendinnen aan de drugs gebracht. Om te overleven hangt Alice de hoer uit. Dit 'leven' zat, roept zij de hulp in van Stefan. Met zijn inzet tracht ze af te kicken, maar van lieverlede zakt ze weer af in oude gewoonten: het lichaam krijgt om de naald. Bovendien eist het milieu haar op; door zich te onttrekken aan de prostitutie derven haar *dealers* behoorlijk wat geld en dat wordt niet getoleerd bij dergelijke figuren. Door Stefan aan te pakken hopen zij Alice weer in het gareel te krijgen. Stefan op zijn beurt schopt zijn oude vrienden vrolijk in elkaar, vindt Alice in een hotel gelijk een vloembunker, waar zij *tript*, maar jawel hoor, hij krijgt haar *clean*. Door een list spelen zij de dealers, die net een nieuwe partij *dope* vervoeren, in handen van de politie. Eind goed, al goed.

Het verhaal smaakt als *klop-klop*; net geen slagroom, net niet goed

genoeg om te overtuigen. De dialogen zijn langdradig, melodramatisch en verzanden in geleuter. Na de geslaagde eerste albums is dit de kentering. De tekeningen zijn in de (gevestigde) klarelijn-stijl. Ceppi maakt mooie decors en daar is alles mee gezegd. In dit verhaal is hij niet in staat zijn helden leven in te blazen.

Ruud Booms

Jim Davis: *Garfield heeft z'n dag niet*. Uitgeverij Mustang i.s.m. Loeb, prijs f 4,95.

Sinds een paar jaar probeert een Amerikaanse kat middels posters, buttons, ansichtkaarten, pockets en normale stripalbums vol gags stripminnend Nederland voor zich in te nemen. Een antipode van de hier zo bekende *Snoopy* van de Peanuts, dat is wat *Garfield* genoemd kan worden. Deze kat beweegt zich in de één-bladzij cartoons lui, zelfingenomen en alleen van zichzelf houdend. Voorts paait hij zijn baas om zo veel mogelijk voedsel in het dikke lijf te proppen en maltraiteert hij zijn huisgenoten, waarbij vooral de serviele hond, die praktisch ondergeschikt wordt gemaakt aan de egotripperij van Garfield, het willoze slachtoffer wordt. In dit albumje wordt die rotkat god zij dank regelmatig te grazen genomen door sterkere tegenstanders; hij gaat daarbij ten onder aan zijn eigen onaardigheden.

De gags zijn in een schematisch karikaturale stijl getekend. De humor is soms knap melig, maar in doorsnee door de relativerende undertoon best te pruimen en uitnodigend tot een gulle lach.

Ruud Booms

Floc'h & Rivière: *Op zoek naar Sir Malcolm*. Collectie Pilote nr. 3, uitgave Dargaud, prijs f 6,55

In afwachting van de opening van het testament van zijn tante, waarbij hem opheldering zal worden gegeven over het leven van zijn vader, Sir Malcom, droomt *Francis Albany*, terwijl hij zit te lezen in archiefstukken uit 1912, over de 'maiden trip' van het onzinkbaar geachte stoomschip *Titanic*. In zijn droomwereld ondergaat Francis, die overigens drie dagen na de schipbreuk van de *Titanic* werd geboren, de euforische stemming, die er aan boord heerst. Vreemde elementen ondermijnen de vrolijkheid. De sombere voorboden van de Eerste Wereldoorlog kondigen zich aan. Hij ziet hoe agenten van de Amerikaanse en Duitse Inlichtingendienst elkaar bestrijden. De Amerikanen misbruiken voor hun doeleinden een oude verzamelaar. De droom-Francis mengt zich in deze affaire en ontdekt dat zijn gouvernante niet kosjer is. Zij spioneert voor de Duitse *Wehrmacht*. Opgelucht ontwaakt Francis uit zijn droom. Allerlei mysteriën rond de

figuur van zijn vader worden door deze droomtocht naar het verleden opgelost.

De tekenstijl van Floc'h vindt zijn wortels in de Edgar Jacobschool. Elk moment kunnen *Mortimer, Blake* en *Orik* het decor binnenstapen. Toch valt Floc'h geen epigonisme te verwijten. Op originele wijze pakt hij zijn werk aan. De hoofdpersonen groeien uit boven het 2-dimensionale. Het boek bevat schitterende decors. Scenarist Rivière prikkelt de lezer door een parallel te trekken met de ramp van de *Titanic* en een soortgelijke ramp met het schip de *Titan*, zoals beschreven in een roman uit 1898 van *Morgan Robinson*. Een vlot lezend stripverhaal, waarin mede het verzorgende taalgebruik opvalt.

Ruud Booms

Gerry Wood & Mike Butterworth: *Trigië* – 2e reeks, deel 32. 'Het ijs van Nivata' en 'De tirannie van Orismo' (verhaal 77 en 78), uitgave: Oberon, prijs f 6,75.

In 'Het ijs van Nivata' raakt door de kracht van een vloedgolf een stuk ijs van de poolkap en drijft naar warmere streken. De door deze natuurramp verraste bewoners, die op het stuk ijs zijn achtergebleven, staan wantrouwend tegenover andere volkeren. Een confrontatie met kustbewoners is echter onvermijdelijk. Een mini-oorlog wordt voorkomen door een slimme zet van Trigo, de blonde, blauwogige keizer van Trigië.

In 'De tirannie van Orismo' hebben oorlogszuchtige bewoners van de planeet Orismo bij een bliksemactie de planeet Murimo veroverd. De autochtonen willen onder het juk van de overheerser uit en bereiden een opstand voor. Een Trigiër infiltrert de vijandelijke geleerden. Met behulp van geheim wapentuig verjaagt hij de indringers.

Beide verhalen zijn stuitend in hun middelmatigheid; ergelijk is vooral het moraliserende toontje en het omhooggestoken vingertje van de superhelden uit Trigië. In hun visie is het vanzelfsprekend dat slechts superariërs in staat zijn hun onderhorigen of buitenaardse vrienden naar het hoogste doel te leiden. Dat riekt naar kwalijke filosofieën. De tekenaars van de 2e reeks Trigië verhalen, zoals Oliver Frey en Gerry Wood, komen voort uit de Engelse school van Hampson c.s. Zij kunnen echter nog niet eens in de schaduw staan van deze lieden. Hun tekenstijl is housterig en statisch; hier is overduidelijk broddelwerk geleverd.

RRo

Robert van der Kroft/ Wilbert Plijnaar & Jan van Die: *Sjors en Sjimmie* deel 9 – *De rampestampers*. Uitgave: Oberon, prijs: f 6,75.

De makers van de *Sjors en Sjimmie*-strip gaan te werk volgens

de methode van Frans Piët bij de eerste *Sjors en Sjimmie*-reeks. Dat wil zeggen het in elkaar zetten van één-pagina-grappen met een duidelijk onderling verband. Een aantal gags rondt één bepaalde periode af; in dit album bijvoorbeeld een wintersportvakantie samen met leden van het Koninklijk Huis, de aanschaf van en het varen met een motorkruiser, en het spelen in een *rockband* op de na veel vijven en zessen en trammelant geïsoleerde zolder in het huis van de kolonel. Praktisch alle lopen desastreus af voor de kolonel; dat is ook logisch, want hij vertegenwoordigt de gevestigde orde. Het illustreerde duo, soms trio als Sally in het complot wordt betrokken, vindt het een groot genoegen om te drammen tegen het gangbare waarden- en normenstelsel. Omver met die zuilen. Lang leve de *practical joke*. Aan de gags is het plezier af te lezen waarmee ze door Plijnaar en Van Die in elkaar worden gezet. De humor is puik en van de bovenste plank. Nergens grof over de schreef gaand mondt de gag uit in een schaterlach. Grote klasse deze *ménage à trois*.

RRo

Toon van Driel: *Total Loss* (De Stamgasten 3). Uitgeverij De Vrijbouter, prijs: f 5,95

In het alweer derde album van Toons *Stamgasten* gaan, in het ruime café dat zich in een zeer smalle boom blijkt op te houden, weer allerlei herkenbare en minder herkenbare diersoorten onverdroten voort zich op hun eigen wijze te vermaken. Soms melig, vaker echter leuk en soms heel gevat. Het bijzondere van Toons *Stamgasten* is dat hij actuele problemen absoluut niet schuwt. Hij heeft grappen over het milieu, maar ook over zwarten, Turken en de man-vrouwverhouding. Geen botte, diskriminerende moppen, zoals je die in echte kroegen wel eens van minder weldenkend volk moet aanhoren, maar juist grappen die aantonen dat hij over een onbevooroordeelde visie beschikt, zodat hij juist de in deze kwestie bekrompen denkenden tot mikpunt van zijn spot maakt. Voeg bij dit alles de bekende rommelige Toon-stijl en u hebt een album dat de moeite van de aanschaf zeker waard is.

(RvE)

H. Sprenger: *Alles strikt geheim en Meisje ontvoerd* (De avonturen van Pilot Storm deel 7 en 8; BNBV deel 34 en 38). Uitg. De Lijn, prijs f 11,90 per deel.

De herdruk van de avonturen van Pilot Storm in de reeks 'Bibliotheek van het Nederlandse Beeld-Verhaal' is inmiddels gevorderd tot de afleveringen 449-579, die vallen tussen de vrij onbekende uitgaven

van Turkstra beschuit en de bekende de Vliet/Skarabee-uitgaven. In deze verhalen is het latere SF-element nog nagenoeg afwezig, en Kick Wilstra en zijn vrouw Janny zijn zichtbaar aanwezig in de vorm van hoofdpersoon Arend Storm en zijn gezellin Sandra. Leuke avonturenverhalen in de traditie van Wilstra's buitenspelse belevenissen, met de vliegerij van de vijftiger jaren als nostalgische achtergrond.

(J.D.)

Malik/Brouyère: *Duel om Twiggy en De Wurger*, Dupuis' avonturen deel 2 en 3). Uitg. Dupuis, prijs f 6,55 per deel.

In de nieuwe presentatie-reeks van Dupuis, gebracht onder het motto 'exotisme en actie', een avontuur van een nieuwe held: Blue Bird, verdeeld over twee albums. In zijn zeer herkenbare stijl zet Malik de belevenissen van een moderne minstreel/band-leider en van zijn vriendin Twiggy op papier, in een decor van hedendaagse criminaliteit. Brouyère en Malik geven er opnieuw blijk van in staat te zijn een onbegrijpelijk verhaal te vertellen met dezelfde quasi-diepgang, die ook de avonturen van Archie Cash kenmerkt.

Interessanter zijn deel 4 en 5 uit deze serie, waarin twee avonturen van Brice Bolt worden herdrukt, een opvolger van Flip Flink van de hand van J.M. Charlier en de Spaanse tekenaar Puig. Deze verhalen: *De archipel der verschrikking* en *Satans Rijk*, stonden in 1970/71 en 1973 in *Robbedoes*.

(J.D.)

Gibrat/Berroyer: *het meisje uit Parijs*. Dargaud, prijs f 6,55.

Gibrat is in Nederland in kleine kring bekend geworden door zijn bundel *Ideefixe*, opgenomen in de auteursreeks. Bovendien heeft hij een verhaal geleverd voor het verzamelalbum *Dream is over*, de necrologie van John Lennon.

Kenmerkend voor zijn stijl is het vermengen van fictie en werkelijkheid. Praktisch elk individu heeft een verwrongen blik op de realiteit. In dit album zorgt de komst van een teenage meisje uit de grote stad voor de nodige commotie onder het jongensvolk in een ingeslapen provinciestadje. De knullen, een stel puisterige adolescenten, willen stuk voor stuk die chick plukken. Daarbij gaat de één wat subtieler, dus succesvoller, te werk dan de ander. Het versieren draait uiteindelijk op niets uit. Weg zijn de dromen. Kalverliefde, naijver en animositeit, culminerend in een te gek zomerbal, geven het boek op het eerste gezicht een Tina-image. Door vertekening van de realiteit en het laten ontspreken van illusies wordt dit verhaal uit de zoete Tina/Debbiesfeer getrokken. Gibrat

tekt in en realistische stijl, die neigt naar het absurde.

(Booms)

Stan Drake/Leonard Starr: *Motief voor moord*. (Kelly Green 1). Dargaud, prijs f6,55.

Deze Amerikaanse strip is via Frankrijk in het Nederlandse taalgebied beland. Drake heeft zijn bekendheid vooral te danken aan *The heart of Juliet Jones*, een suikerzoet verhaal over twee ongetrouw-

de zussen bij Pa thuis, die vanaf 1953 smachtend en verwijtend naar de lezer staarden. Voor dit verhaal heeft Drake i.s.m. Starr wederom gekozen voor vrouwelijke hoofdpersoon. Bij het oprollen van een drugslijn wordt een rechercheur van de New Yorkse politie vermoord. Zijn weduwe, Kelly Green, is ervan overtuigd, dat haar echtgenoot het slachtoffer is geworden van corruptie bij het politiekorps. Om aan geld te komen laat zij zich gebruiken als contactpersoon bij

een dubieuze transactie. Zij moet daarbij een koffer met dollars overhandigen aan een chanteur. Uit informatie, aangereikt door de onderwereld, blijkt, dat er in deze chantagezaak verband bestaat tussen een onlangs vermoorde jonge vrouw, haar echtgenoot-een oude excentrieke miljonair, diens playboy-achtige zoon en de moord op haar man. Maar zoals altijd bij een thriller zit het venijn in het staart, waar alle lijnen bijeenkomen. Kelly snijdt het gezwel uit het politiekorps door

de ontmaskering van een corrupte politie-functionaris. Het is een vlot getekende en geschreven strip met een flinke dosis openlijk geweld en sex. Er is weinig ruimte gelaten voor het tonen van echte emoties. De hoofdpersoon is ongenaakbaar en voelt zich in een homobar net zo thuis als in een stripteasetent. Een flink meid dus. Een onderhoudend verhaal, makkelijk verteerbaar en net iets beter dan het gemiddelde knokkersfestijn.

(Booms)

NIEUWS

NIEUWSREDAKTIE:
DONALD STROOMBERG

ALGEMEEN

BROOKLYN BRIDGE BULLETIN

Ed Schilders' *Brooklyn Bridge Bulletin* vol. 4, nr. 3/4 (beter laat dan nooit) is geheel gewijd aan 'The Brooklyn Bridge in Comics', 8 pagina's druk met illustraties over het voorkomen van deze wereldberoemde hangbrug in New York in strips van onder andere de Spirit, Superman, Batman, Little Nemo, Captain America, Jess Long, Jari, Harlekijn en wat verder toevallig ter tafel kwam, bijeengegaaard door A. Hermus. Maak f4,- over op postgiro 3021614 t.n.v. M. G. Schilders-Bekkers te Tilburg met vermelding 'Brooklyn' om dat unieke document in handen te krijgen. Voor inlichtingen: Ed Schilders, Hoffmannlaan 345, 5011 WE Tilburg.

(HB)

COMICS Want List

Bezitters van Amerikaanse *comics* en sekundaire literatuur daarover worden door A. Hermus gevraagd om hun dubbeleksemplaren of afstootobjecten. Daartoe vervaardigde hij een eigen 'Want-list', die in zijn uitvoerigheid haast informatief is voor liefhebbers. Inlichtingen: A. Hermus, Postbus 19017, 3501 DA Utrecht.

(HB)

STRIPFESTIVAL SIERRE

Van 13 tot 16 juni a.s. vindt te Sierre in Wallis (Zwitserland) het tweede *Internationale Zwitserse Stripfestival* plaats. Het eerste telde als gasten o.a. Tibet, Franquin, Dany, Morris, Cosey, Ernst, Pratt, Ceppi, Peyo, Bilal, F'Murr en Herman. De helft daarvan is al interessant ge-

noeg voor wie in de buurt komt. (HB)

HET LAATSTE HAPPY YEAR?

Er hangt weer een einde van een tijdperk in de lucht: bijna 20 jaar na de dood van *big Walt* houdt *Disney* waarschijnlijk op *Disney* te zijn. Wat is er namelijk aan de hand? Onder druk van de aandeelhouders - *Disney Studio's* is een bedrijf met aandeelhouders die in toenemende mate hun stem laten gelden - is chef *Ron Miller* verdwenen. *Ron Miller* had recentelijk gedurende korte tijd geprobeerd weer iets aan ouderwetse *kwaliteit* in de *Disney Productions* te introduceren. *Miller's* twee plaatsvervangers richten zich nu meer op de specifieke verlangens der aandeelhouders (d.w.z. veel en snel rendement) en streven ernaar definitief te stoppen met tekenfilms. De lopende producties worden nog afgewerkt, maar daarna komen er geen nieuwe projecten meer in die richting, aldus de verwachtingen. Men is van plan met *Hanna-Barbera* te concurreren in het produceren van hartverscheurende animatieproducten t.b.v. de Amerikaanse zaterdagochtend-televisie. De fabricage hiervan - ook het tekenwerk - wordt voor de goedkoopste uitbesteed aan studio's in Korea en Japan. Daarnaast worden normale speelfilms volgens het commerciële recept geproduceerd; (WvH)

GUUST - FRANKA

Ingaande 1 januari j.l. is de naam van Stripwinkel 'Guust' te Breda

gewijzigd in: 'Franka' Strips & Curiosa. De winkel blijft te vinden op het vertrouwde adres: Torenstraat 9 te 4811 XV Breda (076-134153). In de winkel vind je een ruim aanbod van nieuwe en tweedehands strips, stripcuriosa uit binnen- en buitenland, zeefdrukken, kaarten portfolio's, etc. etc. Kortom alles wat met strips te maken heeft.

TITANIC

Titanic verschijnt weer!, nu onder de hoede van voormalig Stripschrift redakteur *Hans van den Boom*, die *Titanic* binnen zijn uitgeverij *Arboris* heeft gebracht. Nummer 5 verscheen eind december 1984, en nummer 6 zal deze maand verschijnen. De omvang is teruggebracht naar 68 pagina's, en de prijs is ook iets gedaald: losse nummers f6,95 (abonnees f6,25). *Titanic* zal weer maandelijks verschijnen, het ligt in de bedoeling van de 'nieuwe' redactie om in toekomstige nummers meer korte afgeronden verhalen te plaatsen. Inlichtingen: Postbus 14711, 1001 LE Amsterdam, telefoon: 020-254475.

INTERNATIONAL EXHIBITION
OF COMICS
ANIMATED FILMS
AND ILLUSTRATIONS

LUCCA 16

Lucca 16 - International Salon of Comicx - vond plaats in Rome van 30 oktober tot en met 3 november 1984. De volgende *awards* zijn gegaan naar: *Alarico Gattia*, hij kreeg de 'Caran d'Ache' voor de beste

Italiaanse illustrator van 1984, *San-julian* (Spanje), kreeg eveneens de 'Caran d'Ache' voor 's werelds beste illustrator in 1984 en *Burne Hogarth* (U.S.A.) kreeg ook een 'Caran d'Ache' voor zijn leven dat hij heeft gewijd aan illustraties. De 'Yellow Kid' en 'Torre Guinigi' prijzen naar *Sergio Staino*, voor 's werelds beste comics-schrijver in 1984, *François Bourgeon* (Frankrijk) voor de beste tekenaar in 1984, *L'Isola Trovata* voor de beste Italiaanse uitgever in 1984, betreffende het comicsmagazine 'Orient Express', *Strip Art* (Jugoslavië) kreeg deze prijzen voor 's werelds beste comics magazine in 1984, *Mordillo*, voor zijn nieuwe en persoonlijke expressies in strips in 1984, en tenslotte *Lee Falk* (U.S.A.) voor zijn leven dat hij heeft gewijd aan de strips.

STRIPBLADEN

Het vierde nummer van *Titanic*, op zoek naar een nieuwe uitgever, bracht het slot van Varenne's *Ida* (verschijnt binnenkort in album bij Arboris), kort werk van Theo van den Boogaard en een interview met hem door Martijn Daalder, de start van *De Gevangene van de Sterren* door Alfonso Font. Verder in dit nummer werk van o.a. Peter de Smet, Hanco Kolk, Hermann en Liberatore (prijs: f 7,50 / Postbus 14711, 1001 LE Amsterdam).

Wordt Vervolgd nummer 45 start met de eerste aflevering van Paul Teng's *De Keerzijde*, Boucq's *Avontuur in Maleisie* (in kleur), *Een paar zwemvliezen van Gewapend beton*, zei ze door Korkos en *Reis naar het Eind van de Kroeg* door Cestac. Nummer 46 bevat weer wat meer kleur en direkt in kleur start het nieuwe avontuur van Isabelle Avondrood met de titel *De Tweekoppige Drenkeling* door Tardi. Verder in dit nummer het laatste deel van *De Keerzijde* door Paul Teng en Sokal beleeft alweer het vierde hoofdstuk van *De Roes van Het Bloed* (in kleur). Prijs: f 6,50 per nummer / de Morinel 25-29, 8251 HT Dronten). Nummer 11. van *Mickey's maandblad* bevat zijn avontuur met *Het Monster van de Rafelberg*, *Supergoof in gevecht met Superbeo* en het tweede deel van *Mickey Mouse en de Ring van Koning Midas* (prijs: f 4,50 / Postbus 6003, 2001 HA Haarlem).

MAD nummer honderdzeven- zestig bevat als ergste onderwer- pen een film-satire met de titel *Iba- nana Jones*, een TV-satire met de veelzeggende titel *Kreukrijder*, en dames opgelet... een *zwangerschapstest* door dokter Willy Loh- mann op recept van Rob Bakker. (Prijs: f 2,95 / Postbus 77, 5126 ZH Gilze). Het zesde *Mafste uit Mad*- nummer behandelt het onderwerp

Wordt Vervolgd

Een *Stripspel* met de titel 'Wordt Vervolgd' ligt momenteel in de win- kels. Iedere speler krijgt zeven kaar- ten en één kaart wordt linksboven op het bord neergelegd, dan moet elke speler zoveel mogelijk strip- kaarten die een aansluitende lijn hebben op het bord neerleggen. Waar gaat het om? Dat je als eerste al je kaarten kwijt bent, maar on- dertussen kun je je medespelers het heel moeilijk maken door gebruik te maken van de 'treiterkaarten'. Als het bord vol ligt met kaarten, dan leg je de kaart rechts onder (de laatste gespeelde) weer linksboven en het spel Wordt Vervolgd. Gete- kend door *Uco Egmond* en *Ben Verhagen*. Een uitgave van Jumbo, prijs f 14,95 - verkrijgbaar in iedere speelgoedzaak.

met als titel 'Die goeie ouwe Tijd', 'Haagse Kliekjes', door *Peter van Straaten*, 'De Bijbel' in zwart-wit door *Loup* en verder de bekenden zoals *Arno/Schoppen Rood* door *Juillard* en *Martin*, *Op zoek naar Sir Malcolm* door *Floc'h* en *Rivière*, *De Gevangene van de Sterren* door *Alfonso Font*, *Jack Palmer/De Mexi- caanse Zanger* door *Pétillon*, *Ranx in New York* door *Liberatore* en *Tamburini*, *De Torens van Bois- Maury* door *Hermann* en *De Jonge Albert* door *Yves Chaland*. (Arboris / 68 bladzijden, waarvan 30 in kleur / f 6,95).

's *Neerlands Mad* nummer 169 (ja- nuari), is een stuk dikker gewor- den, het papier dan wel te ver- staan! In dit nummer de filmsatire 'Splash' door *Mort Drucker*, 'Veilig- heid in de Lucht' door *Al Jaffee*, 'De Leuke kant van...' door *Dave Berg*, en natuurlijk ontbreken in dit nummer ook niet de bekenden zo- als *Prohias* en *Don Martin*. (De Vrij- buiter/36 bladzijden/f 3,50). *Mic- key's* eerste nummer van 1985 (ja- nuari) start met een oudje, namelijk *Mickey Mouse* en *Bobo*, gevolgd door *Super Goof* en *Vlucht naar het Gevaar* waarin *Mickey* samen met *Goofy* een avontuur in de lucht beleeft. (Oberon/68 bladzij- den/f 4,60).

Wordt Vervolgd nummer 47 (de- cember) viert 'oorlog', vrijwel alle verhalen in dit nummer hebben een oorlog of een revolutie als achter- grond. *Forest* laat de Driebond bak- keleien met de geallieerden, in *De drenkeling*, door *Tardi* is de eerste Wereldoorlog net achter de rug; het nieuwe verhaal 'Olympia' be- gint ook net na de Eerste Wereld- oorlog, *Armando Mistral* of *Roco Vargas* krijgt tegen zijn zin te ma- ken met de oorlog tussen *Venus* en *Noord-Rea*, door *Torres*; *Bran Ruz* treedt om aan de honger te ontko- men in het klooster door *De- schamps* en *Auclair*. Bij *Boucq* kunt u bekomen van al dit oorlogs- geweld, met zijn verhaal *Mea Cul- pa*. (Casterman/68 bladzijden waarvan 27 in kleur/f 6,50). *Wordt Vervolgd* nummer 48 vervolgt gro- tendeels de inhoud van zijn voor- ganger; wél in dit nummer *Salma* met *De Heer Marcobello*, cartoons van *Avoine*, en *C.J. Denis* is *Kippig zonder Kop*. Oh ja, vergeten, het verhaal *Olympia*, dat in het vorige nummer startte, is van *Phillipe Ber- trand* en *Jean-Marie de Busscher*. (Casterman/68 bladzijden waarvan 25 in kleur/f 6,50).

VAKBLADEN

STRIPPROFIEL

Nummer 52 (december) start met een gesprek met *Frank Thomas* en *Ollie Johnston*, die aan bijna alle avondvullende Disney-tekenfilms hebben meegewerkt, door *Rein van Willigen*, 'Het Laatste Bericht

nummer 19' waarin *Kuifje*-nieuws en -nieuwttjes, 'Nooit meer Paulus' - *Jean Dulieu* stopt het tekenen van deze boskabouter (tevens een Paulus-boekje als bijlage bij dit nummer), *Ruud Vrooman* in gesprek met *Joost Swarte*, *Frits*

stripwinkel BOES

- * In- en verkoop van strips
- * Kaarten en posters
- * Portfolio's en zeefdrukken

Geopend:

Maandag	13.00-18.00
Di t/m vrij	09.00-18.00
Vrijdag koopavond	
Zaterdag	09.00-17.00

Lievevrouwestraat 33, 4611 JJ Bergen op Zoom, tel. 01640-59366

Jonkers's *Hotline*, oftewel ditjes en datjes op strip- en uitgeversgebied, een artikel over *Gene Colan*, momenteel een van de beste realistische striptekenaars van Amerika, de rubriek 'Allerlei', Ernst Pommerel neemt Matla's Stripcatalogus onder de loep, *Gleever's Dagboek* en tenslotte 'Voor God, Koningin en Vaderland' door Peter de Smet (De Meulender/40 bladzijden/ f 5,95.)

COMIC FORUM

Nummer 25/26 (december) is een waar boekwerk, met als thema de 'Zeitungcomics', verder in dit nummer een interview met Steven Jehorek, Bill Blackbeard, een artikel over Johnny Hazard, Spürhunde - waarin o.a. Miranda Blaise, Terry and the Pirates, Steve Canyon. In kleur in dit nummer de verdere avonturen van *Indiana Jones*, en uiteraard de vaste rubrieken zoals: Leserbrief, Rezensies, Fan-Forum, Euro-News en CF-Extra, waarin op 8 pagina's diverse strips met als thema *Zeitungcomics* (Comic Forum, Postfach 125, A-1013 Wien/140 bladzijden/D. Mark 9,80.

STRIPBLADEN

FLUIDE GLACIAL nr. 102 december 1984

Er verandert weinig aan het concept van dit Franse maandblad. Humor van de eerste tot de laatste pagina. Van zwarte humor tot slap gedoe, voor elck van wils. Het fraaiste staaltje zwartgalligheid komt voor rekening van Edika in het prachtige 'Conte Cruel', waarin een blinde vertwijfelde pogingen onderneemt een straat over te steken met hulp van een geile reu. Voorts lange afleveringen van 'Les Bidochon' (Fam. Suikerbuik) 'van Binet en 'L'Autre côté' van Foerster (zie ook buldogreks 'Pinicchio'). Op de korte toer gaan Gotlib 'Le coin des cinéphiles', Goossens 'Les Ski', Coucho 'Thérèse n'est pas à l'aise' en Lelong 'Garmen Cru'. Veel van het door Fluide opgenomen materiaal is of wordt vertaald door Yendor. Inlichtingen: Editions Audie, 120 bis, Boulevard du Montparnasse, 75014 Paris, France. (13 F.F./ ongeveer f 6,90).

PSIKOPAT nr. 1 januari 1985

De psychopaat is groter gegroeid en verschijnt bovendien in plaats van 1 x per kwartaal nu maandelijks. De uitvoering is nog wel op A-5 formaat, maar wat te zeggen van het aantal pagina's, 84 maar liefst. Elke medewerker verzorgt een gag van 1, 2 of 3 pagina's. Het genre is humoristisch, waarbij de voorkeur uitgaat naar het belachelijk maken van het seksuele waarden- en normenstelsel. De stijl van alle gags is absurdistisch en karikaturaal. Aan dit plezier wordt meegewerkt door

NEMO

Nemo nummer 9 (oktober 1984) bevat een niet eerder gepubliceerd interview uit 1969 met *Harold Foster*. De strip 'Nipsy the Newsboy in Funny Fairyland' uit 1906 door G. McManus wordt herdrukt. Er is een interessant interview met *Joseph Barbara* over *Tom and Jerry* en over de moeilijkheden bij het maken van tekenfilms voor televisie, zoals een laag budget en censuur. Allen Saunders schrijft in het vervolg van zijn *Autobiography* over zijn werk als scenarist. Martin Sheridan, stripjournalist van het eerste uur, vertelt over zijn werk als ghost en zijn kontakten met tekenaars in de jaren '30. Tenslotte is 'The dirtiest presidential campaign' een interessant artikel over politiek en cartoons in 1884. Dit nummer bevat 68 pagina's (incl. kleurenomslag), en is verkrijgbaar voor \$3,50 (ongeveer f 14,75) bij de betere stripspeciaalzaken, of bij Fantagraphics Books Inc., 196 W. Highland Lane, Stamford CT 06903, U.S.A. (DdB)

onder meer Willem, Edika, Goossens, Wolinski en Kamagurka. Inlichtingen: Editions du Square Sarl, 10, Rue des Trois Portes, 75005 Paris, France. (10 F.F./ongeveer f 5,30)

PILOTE nr. 127, december 1984

In dit maandblad worden de paradedepaardjes van de uitgeverij Dargaud gepubliceerd. Het decembernummer biedt ruimte aan de volgende coryfeën: Caza met een prachtige vertelling over een voortdurende wind in een vreemd heelal; Annie Goetzing en Christin met het hallucinerende 'La voyageuse de la petite ceinture'. Gibrat en Berroyer presenteren 'Goudard en La Parisienne', achtien pagina's waarin jonge mensen tijdens een vakantie aan zee ontdekkingsreisjes langs elkaars lichaam en geest houden; Rodolphe en Ferrandez verzorgen 'Les pigeons de Broadway', gangsters en hun liefjes in de dertiger jaren, en tot besluit Palacios en Gourmelen met MacCoy: 'L'outlaw'. Inlichtingen: Dargaud Benelux, Rue Kindermans 3, 1050 Bruxelles, België. (16 F.F./ongeveer f 8,50). RBo 7-1-'85

JUNIOR

Het zusterblad van Kuifje, *Junior* genaamd, is een vroege dood gestorven. Ouder dan 1984, oftewel 11 nummers kon zij niet worden. Hopelijk dat de lezers van *Junior* nu Kuifje wat meer gaan steunen!

UITGEVERIJEN

DARGAUD

Dargaud start in 1985 - beginnende met week 5 - met de volgende nieuwe uitgaven: Collectie Charlie deel 6 (*Cimetière des fous*) en Mac Coy deel 12 - *Outlaw* door Gourmelen en Palacios: in week 9 verschijnen: Collectie Charlie deel 7 - Thomas Noland deel 2 (*Race de Chagrin*) door Pecquer en Franz en Ramiro deel 8 (*Les Otages*) door Vance. Week 14 brengt Axel Moonshine deel 5 (*La Guerre des Bonkes*) door Godard en Ribera en Collectie Charlie deel 8 - *Op zoek naar de Tijdsvogel* deel 2 door Le Tendre en Loisel. Tenslotte verschijnt in de week 18: Collectie Charlie deel 9 - *Een Avontuur van Condor* deel 2 door Autheman en Rousseau en XIII deel 2 (*L'à où va l'Indien*) door Vance. Wijzigingen in dit programma zijn nog mogelijk, de prijs van de albums: f 6,55 per stuk.

Het programma voor het 2e kwartaal ziet er als volgt uit: in week 14 verschijnen Axel Moonshine deel 5: - 'Het Innerlijk van Amnyoth' door Godard en Ribera en Collectie Charlie deel 8 - *Op zoek naar de Tijdsvogel deel 2* / 'De Tempel der Vergetelheid' door Letendre en Loisel. Tenslotte verschijnen in week 18 de volgende drie titels: Collectie Charlie deel 9 - 'Een avontuur van Condor deel 2 / Alarm in Afrika' door Autheman en Rousseau en deel 10 - 'Mysterie op Whitehall' door Rodolphe en Garcia. Tenslotte Collectie Pilote deel 4 - 'Kelly Green deel 2 / Wraak in Etappes' door Leonard Starr en Stan Drake.

Standaard

In week 7 start De Standaard met nieuwe titels voor 1985. In deze week zullen in ieder geval verschij-

nen: Suske en Wiske deel 201 - *Het Dreigende Dinges* (f 4,95), Jerom deel 13 - *De Vrolijke Valstrik*, Robert en Bertrand deel 61 en 62 - *Offers voor Drosera* deel 1 en 2 (ook tezamen in een gekartonneerde uitgave, prijs: f 11,35), De Rode Ridder deel III - *Ninja* + deel 81 - *De Vluchtelingen* + deel 82 - *Karpax de Stalen Man* en tenslotte Nero deel 91 - *Koeketiene*. Nog niet zeker is of de volgende titels óók in week 7 zullen verschijnen: Bessy deel 162 - *Het Zonneschild*, Sloeber deel 10 - *De Zigeunerdiadeem*, Karl May deel 86 - *De Lange Nacht van Witte Maan* (f 2,50) en Dag en Heidi deel 13 - *De Zonderling Tove-naar*. Prijzen: f 4,- per album tenzij anders vermeld.

Magic Strip

Eind oktober verschijnen de eerste twee delen in de reeks 'Modern Steel': *Eeuwwisseling* door Bézian en *Eeuwigheid min een* door Sevrin en Hugues. De albums zijn uitgebracht op groot formaat, in zwartwit met kleurenomslag, prijs: ongeveer f 11,90 per stuk. Deze maand zal het album *Allemaal Schoften* door Biard verschijnen, prijs: f 6,55.

De Dageraad

Begin november verschijnen twee nieuwe delen van 'Tijl Uilenspiegel' door Bob de Moor in de Magnumreeks. Deel 3 bevat het verhaal *De Lama van Laibona*, en deel 4 *De Zwarte Ossewagen* - beide verhalen uit 1951! Deze albums zijn in de reeks genummerd als 46 en 47, en elk 48 pagina's zwartwit. Prijs: Bfr. 110 (ongeveer f 6,30). Inlichtingen: Perenstraat 13 te 2000 Antwerpen (België).

MENSEN

OTTO DICKE

Op 10 december j.l. is op 66-jarige leeftijd overleden, de tekenaar en illustrator Otto Dingeman Dicke (ps. Otto), na een langdurige ziekte in zijn woonplaats Dordrecht. Als autodidactisch kunstenaar hield Dicke zich onder meer bezig met het maken van wandschilderingen en mozaïeken, terwijl hij tevens als leraar verbonden was aan de ABK te Rotterdam. Ook op het gebied van car-

toons en het beeldverhaal is hij actief geweest, zo maakte hij ooit met Cees Buddingh voor 'Het Kwartet' de strip *Spekkie en Blekkie* en, eveneens voor deze kranten *Jesje en Josje* (ook met Cees Buddingh). Zijn werk was op veel exposities te zien, onder meer op de overzichtstentoonstelling die vorig jaar in het Dordrechtse Museum werd gehouden bij gelegenheid van zijn 65ste verjaardag.

SIGNALEMENT

- Sinds nr. 49 (1984) publiceert de *VPRO-Gids* wekelijks een strookje Van Oekel van Van den Boogaard en Schippers - Al eerder in album en zonder kleur - Strips in hun oorspronkelijke vorm - Als goedkope bladvulling, dus -

In het januari-nummer van *Avenue* staat een artikel over en interview met *Carl Barks* /-/- beter bekend als 'The Godfather' van de Disney-studio's /-/- door Wim van Helden en Daan Jippes /-/- over vier pagina's met illustraties voor f 7,95 /-/-

in Panorama nummer 2 van dit jaar is een nieuw verhaal gestart van 'Zetari' /-/ tekst Martin Lodewijk en tekeningen van John Burns /-/ twee pagina's per week /-/ en sinds kort staat ook in Panorama nieuw werk van Toon /-/ bekend

van o.a. Knudde /-/ 'De Liefhebbers' met o.a. vluggertjes in bomen /-/ en ons bereikte ook weer de gebruikelijke wensen aan het begin van het jaar /-/ bedankt Zozo Lala, Coyote, Eppo, Dupuis en alle niet genoemden /-/

'Stripz' in Nijmegen heeft de fraai gevormde dame op de omslag van de nieuwe Matla-katalogus niet kunnen waarderen. Daarom is er een gekuiste versie verschenen die bij voornoemde Stipz te bestellen is voor de somma van f 1,50 (over te

maken op girorekening 5276546, t.n.v. Stripz, Van Welderenstraat 22, te Nijmegen). U ontvangt dan de gekuiste stofomslag die u om de Matla-katalogus heen kunt vouwen, opdat u zich, in de woorden van Stripz, 'niet meer voor uw hobby hoeft te schamen'.

De Stripschappagina

Onder redactionele verantwoordelijkheid van Het Stripschap

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Postbus 11335,
1001 GH Amsterdam

Bestuur:

voorzitter: Hennie Wesseling
secretaris: Hans Duncker
penningmeester: Theo van Anraad
informatie: Willem Naber
ledenservice: Ton Schuringa
documentatie: Albert Tol
filmzaken: Ad Huysmans

070-276102
020-939857
02990-43903
03404-51120
020-852229
020-134128
030-321353

Bankrekeningen:

hoofdrekening 42.11.38.114
ledenservice 46.28.09.498
Beide rekeningen bij de Amro Bank te Amsterdam t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Lid kunt u worden door:

- storting van f 27,50 op giro 1513000 of bankrekening 421138114 beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- storting van f 20,— op één van bovengenoemde rekeningen indien u jonger dan 15 of ouder dan 65 jaar bent.

Lid van Het Stripschap én abonnee van Stripschrift wordt u door:

- storting van f 64,50 op bovengenoemde rekeningen.

Girorekeningen:

contributie 1.513.000
hoofdrekening 5.000.000
ledenservice 3.291.121
informatie 5.463.424
filmotheek 491.593

Alle girorekeningen staan t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Aanbiedingen ledenservice

Bob de Moor

De uitgaven van Brabantia Nostra zijn op veel plaatsen niet te vinden. Naast de reeks Arman & Ilva (7 delen, f 29,75 per deel) is nu ook de Bob de Moor-reeks bij de ledenservice te bestellen:

1. De lustige kapoentjes deel 1
2. De lustige kapoentjes deel 2
3. Hobbel de Sobbel deel 1
4. Hobbel de Sobbel deel 2
5. Willem de vrijbouter

Harde kaft, zwart-wit binnenwerk, voorzien van secundaire informatie, f 29,75 per deel.

Kraaienhove

Uitgeverij De Meulder gaat door met zijn Kraaienhove-serie. In september verschenen de delen 2 en 3: f 7,25 per deel (deel 1 f 6,25).

Chef!

95 keer het redaktiestripje uit Eppo, door Peter de Wit, uitgegeven door Bert Meppelink, in een oplage van 1000 exemplaren. Prijs f 6,95.

Tom Poes

Nog tot het einde van dit jaar geldt onze speciale Bommelaanbieding: 5 setjes voor f 5,— per stuk!

1. de drakenburcht/ de bergmensen
2. het verdwijneiland/het geheim van het noorderlicht
3. het lijn teem/de partenspeler
4. het wegwerk/eh... dinges
5. de betoverde prinses/de gebr. weeromstuit

Bovendien bij aankoop van alle vijf setjes (f 25,—) drie losse deeltjes gratis: horror de ademloze, het wroegwezen, de chinese waaier.

Daarnaast nog verkrijgbaar à f 7,50 per setje:

de geheimzinnige sleutel/kaspar de draak
de geheimzinnige gaper/het vibreerputje
de volvetters/de schoonschijners

Uit de Toonder-studio's

Met de regelmaat van de klok (in feite driemaal per jaar) verschijnen er nieuwe delen in deze samenwerkingsserie van uitgeverij Arboris en Het Stripschap. Begin december verschijnen de delen 9 en 10 alweer:

9. Joris Valckenier deel 1
10. Joris Valckenier deel 2

Eén verhaal, getekend door Gerrit Stapel, verdeeld over twee albums. Met extra informatie over de strip en een interview met de maker. f 9,50 per deel.

Eerder verschenen:

1. Floris – Het rode meel
2. Myra van Dijk – Drugs
3. Student Tijloos – Een droesel op de vliering
4. Aafje Anders – De juwelenroof
5. Horre, Harm en Hella – De maagd van Otterhout
6. Marion – De valse barones
7. Martin Evans – Het venuskruid
8. Myra van Dijk – Paris by night

Ook intekenen op deze reeks is mogelijk en wel met een flinke korting: f51,— voor zes delen. U kunt intekenen op de delen 7 t/m 12 of op de delen 1 t/m 6. De delen verschijnen steeds paarsgewijs in mei, september en december. Bij intekening krijgt u de nieuwe albums zo spoedig mogelijk na verschijnen thuisgestuurd. Intekenen doet u door f51,— over te maken naar de ledenservice, onder vermelding van Toonder 1-6 of Toonder 7-12.

Secundaire literatuur

Uiteraard zijn boeken over strips ook altijd bij de ledenservice verkrijgbaar.

Toegevoegd aan het fonds zijn:

De Matla Stripkatalogus 1984/
1985: f 49,50

Het Stripjaarboek '84-'85: f 19,90

Strips tekenen en schrijven: f 47,50

Overzicht

Tot slot een greep uit de verdere aanbiedingen van de ledenservice.

Van de Oberon zwart-witreeks zijn nog verkrijgbaar:

21. Blook – de zwelplaneet
 24. Blook – de melodioten
 27. Blook – de robots
 30. De gouden kraag
 31. Blook – de tellecten
 32. Huckleberry Finn – deel 2
 33. Burt Becker – stad onder vuur
 34. Huckleberry Finn – deel 2
 35. Professor Breinbreier deel 2
 39. Huon de Neveling deel 1
 40. Sjors en die andere
 41. Huon de Neveling deel 2 (f6,95)
 42. Dan Teal – het maanvirus
 43. Historische vertellingen deel 1
 44. De brug in het oerwoud
- Deze albums zijn nog steeds f5,95 per deel!
45. Inferno ballade
 46. Cliff Rendall – het geheim van de 5 vierkanten
 47. Historische vertellingen deel 2

48. Cliff Rendall – gevangen van het heelaal

49. Historische vertellingen deel 3

f6,25 per deel.

Stripschrift-specials:

Lucky Luke	f 17,50
Suske en Wiske	f 17,50
Giraud/Moebius	f 25,—
De F van Flater	f 25,—
Vrouwen van papier	f 25,— (Nieuw!)
Sjors en Sjimmie	f 25,— (Nieuw!)

De Bibliotheek van het Nederlands Beeldverhaal:

Gloria van Goes	3 delen	f 13,90 p.d.
Jennifer Scott	3 delen	f 13,90 p.d.
Dzjengis Khan	2 delen	f 13,90 p.d.
Senmoet	4 delen	f 13,90 p.d.
Lislore	2 delen	f 13,90 p.d.

Bert Bus bibliografie 1	f 13,90
Jonne (uitg. Oberon)	f 5,95
Jonne 3	f 13,90
Alleen op de wereld	f 13,90
Trouwboekje	f 7,90
Frank de vliegende Hollander 1 en 4	f 11,90 p.d.
Piloot Storm, 8 delen	f 11,90 p.d.
Tekko Taks, 2 delen	f 14,90 p.d.
Joris PK 1	f 8,50
Joris PK 2 en 3	f 9,50 p.d.
Het hopmysterie	f 6,25
Stripschap Conventiebundels:	
Paridoe en plagiaat	f 2,50
Strips en onderwijs	f 3,50
Merchandising van stripfiguren	f 4,—

Nog een paar exemplaren van:

Lislore deel 2 *hardcover* f 30,—

Bert Bus bibliografie 1 *hardcover* f 30,—

Alle aanbiedingen van de ledenservice kunt u bestellen door het verschuldigde bedrag over te maken naar postgiro 3.291.121 of Amrobank 46.28.09.498 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice, Amsterdam.

U krijgt de boeken dan (na plm. een maand) thuisgestuurd. Het Stripschap betaalt de portokosten voor leden. Niet-leden van Het Stripschap betalen 10% extra voor kosten. Graag minimaal 2 boeken tegelijk bestellen.

Uiteraard zijn alle ledenserviceaanbiedingen ook op onze beurzen verkrijgbaar.

STRIPWINKELGIDS

"DE STRIP-AAP"

STRIPSPECIAALZAAK
IN- & VERKOOP, VERHUUR

KUIPERSDIJK 66

7512 CJ ENSCHEDE

053-305261

Di. t/m vr. 12.00 - 18.00 uur,
za. 11.00 - 17.00 uur, do. koopavond

'PLATENBAR-
STRIPWINKEL
LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

DE PRIJSBREKER IN STRIPLAND!

Hilversum-Vaartweg 17

dag. 10-18 uur, do. tot 21 uur
035-234091 bgg. 03465-71142

STRIPWINKELGIDS

STRIPBOEKHANDEL

broestraat 22 delft

tel. 015 126097

BUL SUPER

stripspeciaalzak

PIET SNOT

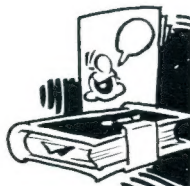
vismarkt 3 utrecht tel. 318472

RICHARD

Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

EPPO STRIP&BOEK
ANTIQUARIAAT
JOS & MARI HUDDLESTON
SLATER

KLEINE BERG 33
EINDHOVEN
TEL:
040-441882

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam

Oostenburgergracht 69, 020-224680

Gesp. in stripweekbladen.

Molukkenstraat 86, 020-945969

gesp. in Ned. en Eng. Comics

Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIP
ANTIQUARIAAT +
STRIPGALERIE
PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*

geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag
van 11 tot 5 uur

GOBELIJN

oude markt
39 leuven
016/235586

STRIPS

DE STRIPSPEURDER

Wagenstraat 130
2512 BA DEN HAAG
Tel.: 070-643005

DE JACOBIN

STRIPWINKEL

JACOBIJNENSTRAAT 10 HAARLEM 023-320782

TE KOOP: ZEEFDRIJVEN
© JOOST SWARTE

EEN WINKEL VOL AVONTUUR

Stripwinkel Beo
Hopland 15 - Antwerpen
Tel. 03/233.25.36

OPEN ALLE DAGEN
VAN: 10-18 u / zondag: 10-14 u
HOPLAND 15 (BIJ VOGELTJESMARKT)

Antiquariaat Nilco
oude strips en boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 - 3 min. v. station

di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEELIJDARDEN
OP KELDERS 10
058-307356

HARTJE SHEEK
NIVE BURGER 3
05150-15510

HEERENVEEN
DRACHT 100 05130-25092

TIJDSCHRIFTENHAL

NOORD

ZAAGMOLENDRIJFT 35 1/2 m 41

1e MIDDELLANDSTRAAT 110

ROTTERDAM
SCIENCE FICTION
STRIPVERHALEN

geopend dinsdags tot zaterdag
09.00 t/m 18.00 uur
vrijdagavond tot 21.00 uur

stripwinkel BOES

* In- en verkoop van strips
* Kaarten en posters
* Portfolio's en zeefdrukken

Geopend:
Maandag 13.00-18.00
Di t/m vrij 09.00-18.00
Vrijdag koopavond
Zaterdag 09.00-17.00

Lievevrouwestraat 33, 4611 JJ Bergen op Zoom, tel. 01640-59366

STRIPWINKEL STORS

SCHIEFFERSPLEIN DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00
UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAG DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN
TEVENS ANTIQUARIAAT.

WONDERLAND

strips en science fiction

Soembawastraat 54a
1095 XD Amsterdam
020 - 94 35 62

LAMBIK

Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

...mis de nieuwste Lombard Albums niet!...

verkrijgbaar bij uw
stripwinkelier

LOMBARD ALBUMS
Alleen maar bestsellers!!

voorjaar '85 bij casterman

Naast de vertrouwde auteurs van **WORDT VERVOLGD**,
verschijnen deze maand de albums van twee nieuwkomers:

TRITON van Torres

**EEN STRIP
EEN AUTEUR**

Torres, een 26-jarige Spanjaard afkomstig uit Valencia,
tekende reeds in twee belangrijke Spaanse stripbladen:
EL VIBORA en **CAIRO**.

In 1982 verscheen bij **FUTUROPOLIS** «L'Ange Déchu»,
en bij **LES HUMANOÏDES ASSOCIÉS** publiceerde hij
in 1983 «Opium».

Triton is het derde verhaal van deze auteur
van wie we in **WORDT VERVOLGD** ondertussen
met een nieuw verhaal «**DE MAN DIE MOMPELDE**» gestart zijn.

WOESTIJKOORTS van Loustal/Paringaux

WORDT VERVOLGD
novellen

verhaalt hoe aan boord van de Kouroubia de emoties hoog oplopen.
Robert, kapitein van het Franse leger, en een raadselachtige Arabische prins,
hebben slechts oog voor een blonde Amerikaanse tennis-speelster, Baby.

De vraag is echter of Baby aan haar dubbelzinnige vriendschap
met Eva niet de voorkeur geeft boven deze macho-strijd...

Ziehier de voornaamste elementen van een hoogst oorspronkelijk, boeiend
en broeierig verhaal, dat door velen als een meesterwerk wordt aangemerkt.

Of het dat is, durven wij niet te beweren, maar zeker is
dat de fantastische kleuren en het aparte taalgebruik **WOESTIJKOORTS**
tot een gebeurtenis in de stripgeschiedenis maken, die de namen van de auteurs,
tot dusver onbekend in het Nederlandse taalgebied, in één klap zal vestigen.

Loustal is architect met als hobby illustreren, Paringaux is journalist,
hoofdredacteur van **ROCK & FOLK**, met als hobby het bedenken van scenario's.

De auteurs werken nu 5 jaar samen.

Verkrijgbaar bij de strip- en boekhandelaar.

